

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Gökhan TALU

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN SORUNLARI ÜZERİNE
BİR DEĞERLENDİRME: BİTLİS İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2019

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Gökhan TALU

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN SORUNLARI ÜZERİNE
BİR DEĞERLENDİRME: BİTLİS İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Atik ASLAN

MUŞ-2019

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Muş Alparslan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme: Bitlis İli Örneği” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Muş Alparslan Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

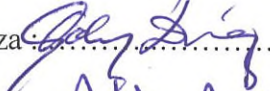

Gökhan TALU

TEZ KABUL TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Atik ASLAN danışmanlığında, Gökhan TALU tarafından hazırlanan bu çalışma 13/09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Orhan KESKİNTAŞ İmza :

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Gökhan DÖNMEZ İmza :

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi ATIK ASLAN İmza :

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE TÜRKİYE'YE GÖÇÜN NEDENLERİ

1.1. GÖÇ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	3
1.1.1. Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma ve Geçici Koruma Kavramlarının Açıklanması	3
1.1.2. Sığınmacı ve Göçmen	7
1.1.3. Yabancılarla İlgili Yeni Düzenlemeler	8
1.2. TÜRKİYE'YE GÖÇÜN NEDENLERİ	10

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN SORUNLARI

2.1. TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMEN SAYISI	15
2.2. SURİYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ	18
2.2.1. Toplumsal Etkileri	20
2.2.2. Ekonomik Etkileri	24
2.2.3. Güvenlik Etkileri	26
2.3. SURİYELİ GÖÇMENLERE SAĞLANAN HİZMETLER	27
2.3.1. Sağlık Hizmetleri, Sosyal Hizmetler ve Eğitim Hizmetleri	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİTLİS İLİNDEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER VE SORUNLARI

3.1. BİTLİS'TEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER	35
---	----

3.2. YÖNTEM	36
3.2.1. Araştırma Modeli	36
3.2.2. Çalışma Grubu	36
3.2.3. Veri Toplama Aracı	37
3.2.4. Verilerin Analizi	37
3.3. BULGULAR VE YORUMLAR	38
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	49
KAYNAKÇA	53
EKLER	59
ÖZGEÇMİŞ	61

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DEKİ SURIYELİ GÖÇMENLERİN SORUNLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: BİTLİS İLİ ÖRNEĞİ

Gökhan TALU

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Atik ASLAN

2019, 60 sayfa

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin sorunları üzerine bir değerlendirme yapmak ve Bitlis ili özelinde nitel bir araştırma yaparak, Suriyeli göçmenlerin sorunlarına yönelik çözümü amaçlamaktır. Çalışmada, Mart 2011 yılından itibaren Türkiye'ye gelmeye devam eden Suriyeli göçmenlerin sorunlarına değinilmiştir. Suriyeli göçmenlerin karşılaştığı zorlukların/problemlerin neler olduğu anlatılmaya çalışılmış, Bitlis ili özelinde Suriyeli göçmenlerle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde, göçmenlerin özellikle aş ve barınma problemleri gözlemlenmiştir. Türkiye genelinde bulunan göçmenlerin mevcut problemlerin giderilmesine yönelik yayınlanmış raporlar dâhilinde, çözüm önerileri ele alınmıştır.

Mart 2011 yılında Suriye iç savaşının başlaması, Suriye vatandaşlarını ülkelerini terk etmek zorunda bırakmıştır. İç savaştan kaçan yüzbinlerce Suriyeli vatandaş, komşu ülkelere göç etmek ve ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu göçlerden en çok etkilenen ülke Türkiye olmuştur. Kısa süre içerisinde savaşın sona ereceğine ve Suriyelilerin tekrar ülkelerine döneceğine inanan Türkiye, savaşın başladığı ilk yıllarda Suriyeli göçmenleri kabul ederek, açık kapı politikası uygulamıştır. Bu sebeple Türkiye'ye gelen göçmenler ilk yıllarda kayıt altına alınmamış ve bunlara yönelik kanuni bir tedbir uygulanmamıştır. Ancak Suriye iç savaşının halen sürüyor olması; Türkiye'ye göçlerin devam etmesine paralel olarak ekonomik, sosyal, siyasal, sağlık ve eğitim alanlarında birçok sorunun çıkmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı; Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin sorunları üzerine bir değerlendirmede bulunmak ve Suriyeli göçmenlerden kaynaklı problemlere yönelik tedbirlerin neler olduğunu anlatmak ve Türkiye'nin nasıl politikalar izlediğini açıklamaya çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Türkiye, Suriye

ABSTRACT

MASTER THESIS

PROBLEMS OF MIGRANTS IN TURKEY SYRIA ON THE ASSESSMENT: THE CASE OF BITLIS

Gökhan TALU

Advisor: Assistant Professor Atik ASLAN

2019, Page: 60

The aim of this study is to make an assessment on the issue of Syrian refugees in Turkey and Bitlis purpose is to solve the problems of Syrian refugees by making a qualitative research in particular. In this study, they mentioned the problems of Syrian refugees who continue to arrive in Turkey since March 2011. The difficulties / problems faced by the Syrian refugees were tried to be explained and the problems were tried to be determined by interviews with the Syrian refugees in Bitlis province. In Turkey, including reports published for the elimination of existing problems of asylum seekers in general, are discussed and solutions.

The start of the Syrian civil war in March 2011 forced Syrian citizens to leave their countries. Hundreds of thousands of Syrian citizens fleeing the civil war were forced to migrate to neighboring countries and to relocate within the country. Turkey has become the mostly affected country in the region. In the beginning years of the war Turkey has accepted these Syrian refugees and has conducted open- gate policy towards them. Turkey, who thought that this war would not last long and these Syrians would return their country in a short time, have not kept a record of the Syrian refugees and not any legal measure have been taken against them. However, that Syrian civil war still going on has caused densely immigrations to Turkey and in this respect to occurrence of many social, economic, political, educational and health problems. In this study; located on an assessment of the problems of Syrian refugees in Turkey, and Turkey, a refugee from what happened to the origin of measures that track how emerging problems and policies / monitor that has been tried to explain.

Key Words: Migration, Immigration, Turkey, Syria

ÖNSÖZ

Mart 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı, milyonlarca Suriyeli göçmenin Türkiye'ye akın etmesine neden olmuş ve Türkiye'ye etkileri kaçınılmaz olmuştur. Bu çalışmada Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin sorunları üzerine bir değerlendirmede bulunulmuş ve nitel bir araştırma yapılarak çözüm önerileri incelenmiştir.

Tezimin hazırlanması aşamasında bana yardımcı olan, her türlü sorularımı sabırsızlıkla dinleyen ve sorularımı cevaplayan saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Atik ASLAN'a, araştırmayı dilbilgisi bakımından inceleyen Türk dili hocam Öğretim Görevlisi Bilal ERKOÇ' a, tezin "abstract" bölümünü yazarken bana yardımcı olan İngilizce hocam Öğretim Görevlisi Hüseyin Kürşat DURMAZ'a çok teşekkür ederim.

Son olarak, benim bugünlere gelmemde çok büyük emekleri olan, hem anne hem de baba olarak büyük sıkıntılarla beni yetiştiren ve fedakârlıkla sabır gösteren, karşılığı ödenemeyecek emekleri olan sevgili anneme, tezimin hazırlanması süresince bana destek olan sevgili eşime yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Muş-2019

Gökhan TALU

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	:	Afet ve Acil Durum Yönetimi
BMMYK	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BM	:	Birleşmiş Milletler
GİGM	:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GBM	:	Geçici Barınma Merkezi
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
ORSAM	:	Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi
SHÇEK	:	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
SUT	:	Sağlık Uygulama Tebliđi
SYDV	:	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TC	:	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TESEV	:	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNİCEF	:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
USAK	:	Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
UMHD	:	Uluslararası Mülteci Hakları Derneği
UNHCR	:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
YOBİS	:	Yabancı Öğrenci Yönetim Bilgi Sistemi
YUKK	:	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	15
Tablo 2.2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	16
Tablo 2.3. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin GBM'ye Göre Dağılımı (5 İLde 8 Barınma Merkezi)	17
Tablo 2.4. GBM'lerde Çalışan Sağlık Personeli	29
Tablo 2.5. Türkiye Geneli Verilen Sağlık Hizmetleri	29
Tablo 2.6. Suriyeli Göçmenlerin Toplam Öğrenci Sayıları	32
Tablo 2.7. Suriyeli Öğrencilerin Sınıf Seviyeleri ve Suriyeli Yetişkin Eğitimleri	32
Tablo 3.1. Bitlis İLinde Görüşme Gerçekleştirilen 9 Ailenin Demografik Özellikleri	36
Tablo 3.2. Bitlis İLinde Okuyan (İlkokul-Ortaokul) Suriyeli Öğrenci Sayısı	45

GİRİŞ

2011 yılının Mart ayında Suriye iç savaşını başlamasıyla beraber Suriye halkının bir kısmı komşu ülkelere göç etmeye başlamıştır. Suriyelilerin en çok göç ettiği ülke Türkiye olmuştur. Türkiye'ye akın eden milyonlarca Suriyeli vatandaşının beraberinde getirdikleri sorunlar da (sosyo-ekonomik, kültürel, toplumsal gibi) kaçınılmaz olmuştur. Suriyeli göçmenlerin sorunları Türkiye'nin yakından takip ettiği meselelerinden biri haline gelmiştir. Türkiye, Suriye'ye hem komşu ülke olması hem de en çok Suriyeli göçmen barındıran ülke konumunda olması nedeniyle, Suriyeli göçmenlere diğer ülkelere göre farklı tutumlar içerisine girmiştir.

Türkiye, savaşın başladığı ilk zamanlarda Suriyeli göçmenleri "misafır" olarak kabul etmiş ve açık kapı politikası uygulamıştır. Çünkü Suriye krizinin geçici bir süreliğine çıktığına ve iç savaşın kısa bir süre sonra sona ereceğine inanan Türkiye, Suriyelilerin tekrar yurtlarına geri döneceği inancı tamdı. Savaşın sekiz yıldır devam etmesi, Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere yönelik politikasını zamanla değiştirmiştir. Değişen politikayla beraber Türkiye, Suriyeli göçmenlere yönelik daha kalıcı ve uzun vadeli programlar hazırlamaya başlamıştır.

Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin sorunları büyük oranda çözülmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin yardımları azımsanmayacak kadar olsa da, Suriyeli göçmenlerin büyük bir kısmının sorunları devam etmektedir. Çünkü Suriyeli göçmenlerin sayısı günden güne artmaktadır. Bu artışla beraber, Suriyeli göçmenler ile Türkiye toplumu kısa sürede entegre olamamasının beraberinde getirdiği sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle Suriye sınıрыyla komşu olan illerimizde yaşayan (Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Kilis, Mardin, Şırnak) yerel halk ile Suriyeli göçmenleri arasındaki problemler azımsanmayacak düzeydedir. Bununla beraber Türkiye genelindeki Suriyeli göçmenlerin eğitim, sağlık, güvenlik, barınma problemleri de devam etmektedir.

Birinci bölümde; göç ile ilgili temel kavramlar tanımlanmış, yabancılarla ilgili yeni düzenlemelere değinilmiş ve Türkiye'ye göçün nedenleri anlatılmıştır. İkinci bölümde; Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin sorunlarına, Türkiye'de yaşayan Suriyeli sayısına ve Suriye krizinin Türkiye'ye toplumsal, ekonomik ve güvenlik bağlamında etkileri anlatılmıştır. Ayrıca göçmenlerin gündelik hayat deneyimlerini sağlık, sosyal ve eğitim hizmetleri alt başlıklar halinde anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise; Bitlis ilindeki Suriyeli

göçmenlere ve sorunlarına değinilmiş olup yöntem, bulgular ve yorumlar şeklinde anlatılmıştır.

Araştırma kapsamında araştırmaya çalışılan konu Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin sorunlarını değerlendirmektir. Keza; Bitlis ili özelinde göçmenlerin sorunlarına çözüm geliştirilmesi noktasında katkıda bulunmaktır. Bitlis ilindeki göçmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Suriyeli göçmenler ile ilgili yazılmış kitaplar, makaleler ve raporlar incelenmiş ve yayınlanmış raporlar kapsamında göçmenlerin sorunları dile getirilmiş olup önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmada; araştırma yöntemi olarak alan araştırması yöntemi seçilmiştir. Alan araştırması yöntemi içerisinde değerlendirilen yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış olup, Bitlis ilinde saha araştırması yapılmış ve Suriyeli göçmelerle yapılan yüz yüze görüşmede önceden hazırlanmış sorular göçmenlere sorulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE TÜRKİYE'YE GÖÇÜN NEDENLERİ

1.1. GÖÇ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1.2. Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma ve Geçici Koruma Kavramlarının Açıklanması

İnsanlar, genellikle yaşamlarını doğup büyüdüğü yerlerde devam ettirmekle birlikte kimi durumlarda herkes için aynı sonuç olmayabilir. Çeşitli sebeplerden dolayı, insanlar gerek ülkeler arasında gerekse kendi ülkeleri içerisinde yer değiştirmek zorunda kalabilmektedirler. Yer değiştirme kimi zaman zorunlu nedenlerden kaynaklanabildiği gibi kimi zaman da gönüllü nedenlerden de kaynaklanabilmektedir. Bu yer değiştirme gönüllü olduğu takdirde göç, zorunlu bir nedenden kaynaklandığında ise iltica etmek olarak tanımlanmaktadır (Çalışkan, 2013: 7).

Göç, insanlık tarihinde yol açtığı ekonomik, sosyal ve siyasal sonuçlardan dolayı çok boyutlu incelenmesi gereken bir konudur. Göç hareketleri uzun yıllar boyunca sadece göç eden gruplar ve bireyler değil, aynı zamanda göç edilen yerde bulunan toplulukları etkilediğinden dünyanın önemli ekonomik, sosyal ve siyasal konusu haline gelmiştir. Neden ve sonuçlarıyla beraber etkilendiği ve etkilediği toplumların yapısı bakımından ülkelerin ön gördükleri göç uygulamaları ve politikaları da tartışılması gereken bir durum haline almıştır (Günay vd., 2017: 37).

Göç, özünde sosyal bir hareket olmasına karşın, ekonomik yaşamdan kültüre kadar hayatın her yönünü etkileyen temel değişim araçlarından birisi olmuştur. Göç, temelinde “yer değiştirme hareketi” olarak tanımlansa da, toplumun ekonomik, sosyal, politik, kültürel yapısı ile yakından ilişkili olup, onu derinden etkileyen bir sosyal olay olarak da ortaya çıkmıştır. Temelde iki ayrı kısımda incelenmektedir. Dış göç ya da uluslararası göç, toplulukların ülke sınırlarını aşarak farklı ülkelere göç etmeleri olarak tanımlanırken; iç göç, ülke sınırları arasında çeşitli merkezler arasında yer değiştirme olarak tanımlanır (Sayın vd., 2016: 2).

Özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların sayısındaki hızlı artış, soruna BM'yi köklü bir çözüm getirme sorumluluğu noktasında karşı karşıya bırakmıştır. Bu bağlamda, önceki yıllarda göç ve sığınma olaylarının

yarattığı sorunlara çözüm getirmek için uygulamaya konmuş fakat soruna çözüm olamamış sözleşmeler/çalışmalar da dikkate alınarak, 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi hazırlanmış ve göçmenlerin hukuki durumunu ve göçmenlerin yöneldiği ülkelerin ekonomik, siyasal, kültürel, vb. sorumlulukları belirtilmiş olup, 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Barkın, 2014: 337).

Göçmenlerin ihtiyaçları olan korumanın sağlanması ve haklarının korunması için uluslararası kamuoyu adına çalışmalar BMMYK tarafından yürütülmektedir. Uluslararası kamuoyunda bu görevi üstlenmiş ilk oluşum BMMYK değildir. Milletler Cemiyeti döneminde de göçmenlerle ilgili bir takım çalışmalar konu edinmiştir. BMMYK, Milletler Cemiyeti döneminde başlayan bir dizi kurumsal gelişmenin ürünüdür. Ulusal ve küresel alanda artan mülteci sorunuyla birlikte göçmenlerle ilgili yapılan bilimsel çalışmalarda da önemli ölçüde bir artış gözlemlenmektedir (Uzun, 2016: 62).

BMMYK'nın sözleşmesinin odak noktası korumaktır. Korumak, en basit haliyle, etkilenen insanların en temel haklarının yenilenmesi sorumluluğudur. En azından işkence ve ayrımcılığa maruz kalmamaları ya da yaşama hakkına, ailelerinin korunmasına ve insan onuruna saygıyı sağlamaktır. Keza korumak, bu haklar ve diğer haklardan makul bir şekilde faydalanmak için söz konusu sorunlara kalıcı çözümler beklerken etkin bir ortamı da oluşturmaktır (UNHCR, 2017: 3).

Mülteci: 6458 Sayılı YUKK'nın 61. Maddesinde 'mülteci' şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir” (6458 Sayılı Kanun, 2013: 12037).

Türkiye Cumhuriyeti, 1951 tarihli Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne 1961 tarihinde taraf olmuş, sözleşmenin kapsamını genişleten 1967 tarihli New York Protokolü'ne de 1968 yılında katılmış, fakat Türkiye sözleşmeye taraf olurken coğrafi sınırlama şerhi koymuş ve bu sınırlamayı günümüze kadar da muhafaza etmiştir. Türkiye'nin sözleşmeye coğrafi sınırlamayla taraf olması,

Avrupa Konseyi üye ülkeleri¹ dışından Türkiye'ye sığınanlara mülteci statüsü tanımayacağı anlamına gelmektedir. Türkiye sözleşme hükümlerine göre mülteci statüsü alabilecek Avrupalı olmayan kişileri iç hukuktaki düzenlemelerle, üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar süreli bir koruma sağlamakta ve "şartlı mülteci" olarak tanımlamaktadır (www.amnesty.org.tr, Erişim Tarihi: 08.08.2016).

Mültecilik, hem hedef ülkeyi ve vatandaşlarını hem de ülkesini terk etmek zorunda bırakılan kişiyi etkilemektedir. Dolayısıyla sorunun çözümü noktasında küresel birlikteliği içeren politikalar geliştirilmesi gereklidir. Şayet bu küresel hareketliliğin nedenleri ortadan kaldırılsa, mülteciliğin olumsuz sonuçları da en aza indirilmiş olacaktır (Esen ve Duman, 2016: 4).

Şartlı Mülteci: 6458 Sayılı YUKK'nın 62. Maddesinde 'şartlı mülteci' şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir" (6458 Sayılı Kanun, 2013: 12037).

Kanunun tanımı esas alındığında, şartlı mülteci ve mülteci statüleri tanınırken kriterler arasındaki tek fark, şartlı mülteci statüsü tanınmasına sebep olanların Avrupa ülkeleri dışında meydana gelmesi iken; mülteci statüsü tanınmasına neden olan olayların Avrupa ülkelerinde meydana gelmesidir. Fakat kanunun şartlı mülteciliğe kabul edilenlerin 'üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, Türkiye'de kalmasına izin verilir' şeklindeki ifadesinden, mülteci statüsü ile karşılaştırıldığında 'geçici' olarak kabul ettiği de anlaşılmaktadır (Çelik, 2015: 77).

¹Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Almanya, Andora, Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Ukrayna, Yunanistan, Danimarka, Ermenistan, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, Karadağ, İtalya, İzlanda, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malta, Moldova, Monako, Norveç, Estonya, Finlandiya, Fransa, G. Kıbrıs Rum Yönetimi, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, San Marino, Sırbistan.

İkincil Koruma: 6458 Sayılı YUKK'nın 63. Maddesinde 'ikincil koruma' şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir" (6458 Sayılı Kanun, 2013: 12037).

İkincil koruma statüsünün yabancılara tanınması için, mülteci ya da şartlı mülteci statülerinin şartlarını taşımayan ve insanlık dışı eylemlere maruz kalacak olmak, ülkelerine dönmeleri halinde zulme uğrama korkusu duymalarından ziyade bireysel olarak kendisine yönelmiş şiddet olaylarından kaçan (ülkesindeki silahlı mücadelelerde kendisine zarar geleceğinden korkmak, idama mahkûm edilmiş ya da edilebilecek olmak) vatansızlar ile yabancı kişiler elde edebilmektedir (Kula, 2015: 47).

Geçici Koruma: 6458 Sayılı YUKK'nın 91. Maddesinde 'geçici koruma' şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir" (6458 Sayılı Kanun, 2013: 12047).

Suriye'den kitlesel ya da bireysel olarak gelen Suriye vatandaşları ile Suriye'den gelen göçmenler ve vatansızlar geçici koruma uygulamasından yararlanabilirler. Dolayısıyla sadece Suriye vatandaşları değil; aynı zamanda Suriye'den gelen ancak vatansız konumunda olan kişiler ile Filistinliler de dâhil olmak üzere Suriye'den Türkiye'ye gelen göçmenler de geçici korumaya tabidirler. Ayrıca 7 Nisan 2016 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle birlikte, 20 Mart 2016 tarihinden sonra Türkiye'den düzensiz yollarla Ege Adalarına geçmiş olan Suriye vatandaşlarından Türkiye'ye geri

kabul edilenlere de geçici koruma sağlanabileceği belirtilmiştir (www.mhd.org.tr, Erişim Tarihi: 01.03.2017).

Bakanlar Kurulu kararı ile 13/10/2014 tarihinde kabul edilen Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 1. maddesi şu şekildedir,

“Bu Yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91'inci maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir” (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014: 1).

Bu maddeye istinaden Türkiye'deki Suriyeli göçmenler geçici koruma statüsünde değerlendirilebilir.

Mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma olmak üzere YUKK dört statü öngörmüştür. YUKK'nın 61. Maddesinde mülteci statüsü düzenlenmiş, Cenevre Sözleşmesi'ne göre sadece Avrupa'dan gelen ve sığınma talep edenleri “mülteci” statüsünde ele alınmıştır. Mülteci vasfını taşıyan ve Avrupa ülkeleri dışında gelen kişiler “bireysel bir koruma biçimi” olan “şartlı mülteci” hukuk rejimine tabidirler. Şartlı mülteci statüsü sadece üçüncü bir ülkeye yerleşinceye kadar geçici bir koruma sağlamaktadır (Kızıllıkan, 2018: 98).

1.1.2. Sığınmacı

UMHD'nin ifadesine göre,

“Muhtemel sığınma ülkesi tarafından sığınma talebi veya başvurusu henüz nihai karara bağlanmamış kişi olan sığınmacı, sığınma ülkesi sınırları içerisinde kalma izni ve insani standartlarda muamele görme hakkına sahiptir. Sığınma hakkı verilen kişi mülteci olmaktadır” (UMHD, 2014:1).

Sığınmacı, ulusal ya da uluslararası ilgili belgeler çerçevesince herhangi bir ülkeye mülteci kabul edilmek isteyen ve mültecilik şartlarına ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişidir. Başvuru yapan sığınmacı, mültecilik şartları olumsuz ise ülkeyi terk etmek zorunda kalacaktır. Şayet kendilerine bazı sebeplerden ötürü ülkede kalma izni verilmemiş ise bu durumdaki sığınmacılar ülkede izinsiz durumdaki bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler (<http://goc.gov.tr>, Erişim Tarihi: 28.12.2014).

Göçmen: Göçmen esas olarak, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için değil ancak ekonomik sebeplerle ülkesinden ayrılan kişi/kişiler olarak tanımlanabilir. Göçmenler, genel olarak vatandaşı oldukları ülkenin korumasından yararlanmaya devam ederlerken, daha iyi yaşam standardına ulaşabilmek için daha gelişmiş olduğunu düşündükleri ülkeye giriş yaparlar (Tümeğ, 2018: 9).

Örselli (2016: 2064) ve Babahanoğlu (2016: 2064)'na göre çatışma ve savaş ortamları, kentleşme, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar gibi birçok faktör nedeniyle bir yerden başka bir yere gitmek durumunda kalan kitleler ya da bireyler için günümüzde göç bir kurtuluş olarak görülmektedir. İnsanoğlunun yaşam mücadelesinin her döneminde geçerliliğini koruyan göç olgusu her zaman güncelliğini koruyan bir konu olarak kitlesel ya da bireysel bir hareketliliği ifade etmektedir. “Bir yerden bir yere hareket” eylemi göç olgusunun özünü oluşturmakla birlikte, göç olgusunun sosyal, ekonomik, politik ve kültürel açıdan incelenmesini adeta bir zorunluluk haline dönüştürmüştür. (Taşçı, 2009: 178'den alıntı).

Göç sebepleri iki ana bölüme ayrılmaktadır: İtici faktörler ve çekici faktörler. Bireyi kendi menşe ülkesinden göç etmeye iten olumsuz koşullar itici faktörlerdir. Göçmenin gideceği ülkedeki çekici yani olumlu koşullar ise çekici faktörlerdir. Göç nedenlerinin hem ekonomik, hem sosyal, hem çevresel, hem de insancıl boyutları vardır. Genel olarak kullanılan göçmen kavramı bu yüzden yetersizdir ve detaylandırılması gerekmektedir (Çakran ve Eren, 2017: 3).

1.1.3. Yabancılar İle İlgili Yeni Düzenlemeler

Türk hukuk sisteminde yabancılarla ilgili yapılmış en kapsamlı düzenleme YUKK'dır. Kanun kafa karışıklıklarını gidermiş ve açıkça mülteci tanımlaması yapmıştır. 2013 yılında YUKK yürürlüğe girmeden önce, 1994 tarihli “Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” benzer bir mülteci tanımı yapmıştı. Söz konusu yönetmelik YUKK'nın 91. Maddesine dayalı olarak hazırlanan “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile yürürlükten kaldırılmıştır (Ağır, 2018: 117).

Türkiye 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olmuş, sözleşmeyi ve 1967 Protokolü'nü coğrafi sınırlamayla uygulamakta ve Avrupa ülkelerinden gelenler mülteci olarak kabul edilmekte, Avrupa dışından gelenleri ise “şartlı mülteci” olarak kabul etmektedir. Türkiye, mültecilikle ilgili hukukunu BMMYK ile ortak hareket etmektedir. Yani Türkiye, Avrupa ülkeleri haricinde gelen sığınmacılara mülteci hakkı vermemekte, sözleşmenin şartlarına göre mülteci niteliklerini taşıyan kişilere “şartlı mülteci” tanımlamakta ve başka bir ülkeye yerleştirilene dek uluslararası koruma sağlamaktadır. Sözleşmenin imzalandığı tarihten bu yana uygulanan bu coğrafi kısıtlama, coğrafi konumu gereği zengin olan kuzey ve batı ülkeleri ile fakir olan güney ve doğu ülkeleri arasında bir köprü görevi gören Türkiye'nin bir transit geçiş ülke olmasını ve çok fazla göç almasını engelleyememektedir (Kaya ve Eren, 2015: 19). Türkiye'nin taraf olduğu 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne göre Suriyeli göçmenleri “mülteci” olarak kabul etmemektedir. Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1967 Protokolü kabul edilmiş ve coğrafi sınırlama kaldırılmıştır. Türkiye 1968 yılında bu protokolü imzalamış fakat coğrafi sınırlama ilkesine devam etmiştir.

İçişleri Bakanlığı'na bağlı, iltica ve göç alanlarında mevzuat geliştirmek üzere 1999 yılında kurulan Göç ve İltica Bürosu, 2013 yılında göç yönetimi konusunda AB politikalarıyla uyumlu şartlar geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapan GİGM'ye dönüşmüş ve kurumsallaşmıştır. Müdürlük bünyesinde sosyolog, psikolog, hukukçu kadroları ile uzman personele sahip olan kurum, göç yönetiminde Türkiye'de ikamet eden yabancılarla ilgili uygulamalarda ve düzenlemelerde tam yetkilidir. 25 Mart 2005 tarihinde kabul edilen ‘İltica ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı’ ile Avrupa ile ilgili iltica ve sığınma konularına gerekli düzenlemeler yapılmış, göç ve iltica ile ilgili konuların öneminin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

4 Nisan 2013 tarihinde kabul edilen 6458 Sayılı YUKK'nın birinci bölümünün 1. Maddesinde: “Bu Kanunun amacı; yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” (6458 Sayılı Kanun, 2013: 12019). Aynı kanunun 2. Maddesinin kapsam kısmında ise:

“Bu Kanun, yabancılarla ilgili iş ve işlemleri; sınırlarda, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak

uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye'ye gelen yabancılara acil olarak sağlanacak geçici korumayı kapsar.

Bu Kanunun uygulanmasında, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalar ile özel kanunlardaki hükümler saklıdır" (6458 Sayılı Kanun, 2013: 12019).

6458 Sayılı YUKK yabancılar ile ilgili birçok düzenleme yapılmıştır. Yabancılarla ilgili yeni kanunun öncelikle dağınık olan mevzuatın tek bir yerde toplanmasını, yabancılarla ilgili yönetimin verimliliği ve etkinliği için oldukça önemlidir. Yeni kanunla birlikte bürokrasi ve süreler azaltılmaktadır. İkamet izinlerini alabilmek için Türkiye'ye gelmeden, yurtdışından müracaat edilerek alınmasına imkân tanınmıştır. Geçici ikamet izinlerinin yanı sıra kalıcı ikamet izinleri de oluşturulmaktadır. Aralıksız sekiz yıl Türkiye'de ikamet etmiş olan yabancılara uzun dönem ikamet iznine başvurma hakkı tanınmaktadır. Yabancı öğrencilere çalışma hakkı verilmiştir. Lisans ve ön lisans öğrencileri için ilk yıllarından sonra ve haftada 24 saati geçmemek koşulu ile lisansüstü öğrenciler için ise bir sınır olmaksızın çalışma izni almalarına ve çalışmalarına imkân verilmiştir. Eşi Türk uyruklu ve vefat etmiş olan yabancılara ile şiddet gören yabancılara da ikamet iznini alma hakkı verilmiştir. Vatansız durumda bulunan kişiler ile ilgili ilk kez kanuni düzenlemeler yapılmıştır. Valilik aracılığıyla ile başvurusu alınıp GİGM tarafından vatansızlık statüsü verilmiş kişilere Vatansız Kişi Kimlik Belgesi verilmektedir. Alınan belge 2 yılda bir valiliklerce yenilenmesi gerekmektedir ve ikamet izni yerine geçmektedir (Sağiroğlu, 2015: 78). 6458 Sayılı kanun ile göçmenlerle ilgili terimler hukuki zeminde düzenlenmiş olmakla birlikte göçmen yasaları ile ilgili karmaşıklığın giderilmesi açısından önem arz etmektedir.

İçişleri Bakanlığı GİGM tarafından çıkarılan 30 Mart 2012 tarihinde "Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge" Suriyelilere yönelik olarak çıkarılan ilk özel düzenlemedir. Bu yönergenin "ruhunu" oluşturan ise; kitlesel sığınmalarda acil olarak koruma ihtiyacının karşılanması için sığınılan ülkeye erişilmesi, asgari insan haklarına uygun şekilde standartların sağlanması ve geri göndermemenin göz önünde bulundurulması olarak nitelendirilen "geçici koruma" oluşturmaktadır (<http://www.goc.gov.tr>, Erişim Tarihi: 28.12.2014).

1.2. TÜRKİYE'YE GÖÇÜN NEDENLERİ

Göç kavramı, insanların buldukları yerden başka bir yere sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel nedenlerden dolayı hareket etmelerine verilen genel bir ad, evrensel bir olay olarak tanımlanabilir. İnsanlığın en eski zamanlarından bu yana süregelen göç olgusu, dünyanın her yerinde görülebilecek ve gelecekte de devam edecek olan bir durumdur (Koçak ve Terzi, 2012: 164). Göç, ülke sınırları içerisinde olabileceği gibi ülke sınırların ötesine, hatta kıtalar ötesine de taşabilmektedir. Bu durumda sosyo-ekonomik açıdan göç, iç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılabilir. İç göç, bireyin bir ülke sınırları içerisinde, bir yıldan az olmamak şartıyla, yaşadığı ortamı değiştirmesidir. Dış göç ise; bireyin yaşadığı ortamı değiştirmek amacıyla ülke sınırlarının dışında her hangi bir ülkeye gitmesi olarak adlandırılır (Bülül ve Köse, 2010: 77).

Türkiye'nin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine bağlı olarak yıllar içinde değişiklik gösteren iç göçler, genel olarak kırsal kesimlerden kent merkezlerine ve özellikle büyük şehirlere doğru göç hareketleri biçiminde olmuştur. Bu durum, Türkiye'de sağlıklı kentleşme ve dengeli gelişme politikalarında olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Türkiye uzun yıllar boyunca iç göç sorunlarıyla uğraşmış, komşu ülkelerdeki göçmenler ya da dış göç sorunuyla da tek başına kalması, ülkenin kaynaklarının ve enerjisinin bu alanlara da aktarmasını zorunlu hale getirmiştir. Ancak milyonlarca insanın her şeyini bırakarak ülke sınırlarından içeri girmeleri karşısında gelişmekte olan Türkiye gibi bir ülke için öngörülemeyen aksaklıklar ve sorunlar yaşanması da kaçınılmaz olacaktır. Son yıllarda Türkiye'nin en ciddi sorunlarından birisi ise komşu ülkelerde yaşanan çatışmalar ve istikrarsızlıklardan kaynaklı fazla sayıda insanın göçmen olarak ülkemize gelmiş olmasıdır (Ertan ve Ertan, 2017:13).

Türkiye'nin stratejik ve coğrafi konumundan dolayı, insan haklarının en çok çiğnendiği ve istikrarsızlıkların en fazla yaşandığı Asya ülkeleri ile refah düzeyinin yüksek olduğu ve insan haklarının korunduğu Avrupa ülkeleri arasında köprü konumunda bulunduğundan geçişlerinin en fazla yaşandığı bir göç güzergâhı/koridoru halini almıştır. Anadolu toprakları, geçmişten bugüne dek her türlü göç hareketlerinin yeri olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmak zorunda kalmıştır.

Türkiye, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan bir köprü görevini görmesi ve 2000'li yıllarından itibaren istikrarlı şekilde büyüyen bir ekonomiye sahip olması, hem ekonomik

ve siyasi istikrarı hem de jeo-stratejik konumu nedeniyle ciddi bir göç akınına uğramıştır. Ayrıca Türkiye, savaşların ve çatışmaların çok sık yaşandığı Ortadoğu ile Kafkasya ve Balkanların merkezinde bulunmaktadır. Türkiye'nin bu konumundan dolayı göçmenler için ideal bir merkez haline gelmektedir (Aktaş, 2015: 29).

Diğer ülkelerden farklı bir seyir izleyen Arap Baharının Suriye ayağı, Suriye'de şiddet yaşanmış ve milyonlarca Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Çok kısa zamanda milyonlarca vatandaşın diğer ülkelere göç etmesi Türkiye'yi de büyük ölçüde etkilemiştir. Türkiye'ye göç eden Suriyeli göçmenlerin sayısındaki büyük artış, göçün etki alanını genişlettiği gibi göçün etkisinin derinleşmesine de neden olmuştur. Türkiye'ye göç akışı birçok yeni durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur ve olacaktır (Ekici ve Tuncel, 2015: 10).

Mart 2011'de demokrasi ve reform istekleriyle Suriye'de baş gösteren iç karışıklıklardan dolayı, Türkiye tarihinde en fazla göç hareketlerinden birine maruz kalmıştır. 29 Nisan 2011 tarihinde, Suriye'deki çatışmalardan dolayı, Türkiye'ye 250 kişilik ilk grup giriş yapmış, ileriki zamanlarda da çatışmaların artmasıyla beraber Türkiye'ye girişler devam etmiştir. Türkiye ilk zamanlarda açık kapı politikası neticesinde kabul ettiği Suriye göçmenlere, uluslararası hukuk kurallarınca ve tarafı olduğu uluslararası mülteci hukuku uyarınca "geçici koruma" statüsü vermiştir. Böylece Türkiye'deki Suriyeli göçmenler, kendi ülkelerinde çatışmalar bitinceye kadar bir anlamda misafir olarak kalmalarına ve tüm ihtiyaçlarını karşılanmaya çalışılmaktadır (TBMM Raporu, 2012: 3-8).

Türkiye'de milyonlarca Suriyeli göçmenin, on binlerce Afrikalı ve Asyalı göçmenin sığındığı ve/veya diğer ülkelere geçmek için transit ülkesi olan Türkiye'nin çok fazla göç almasının çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler aynı zamanda Türkiye'nin göçmen politikalarını da belirlemektedir. Bu sebepleri şöyle sıralayabiliriz: 1-Türkiye'nin jeo-stratejik konumu, 2-Tarihi nedenler, 3-Türkiye'nin ekonomik ve siyasal durumu ile komşu ülkelerdeki siyasi ve ekonomik sorunlar, 4-Türkiye'nin sınır politikaları ve vize uygulamalarıdır. Türkiye'nin jeo-stratejik konumundan dolayı, Asya ve Avrupa ülkeleri arasında bir köprü olması, bir tarafta ciddi ekonomik, siyasal ve sosyal problemler yaşayan Ortadoğu ve Doğu Akdeniz ülkeleri, diğer tarafta benzer sorunlar yaşayan Kafkasya ülkeleri ile siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar yaşayan Balkan ülkeleriyle çevrilidir (Aktaş, 2015: 30).

Farklı dönemlerde Türkiye tarihinde nüfus hareketleri olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla ulus devlet sınırları dışında ancak daha önce Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarında bulunan çoğu Türk kökenlilerin oluşturdukları ve Müslümanların ülkeye göçü ilk nüfus hareketi olarak değerlendirilmektedir (Kirişçi, 2000: 2).

Cumhuriyet'in kuruluş süreci ve sonrasında da ülkemize yönelik kitlesel göç hareketleri devam etmiştir. Bu göç hareketlerinin örnekleri ise şu şekilde özetlenebilir:

- "1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin,
- 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişinin,
- 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişinin,
- 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişinin,
- 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişinin,
- 1991 yılında I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişinin,
- 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişinin,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişinin,
- Nisan 2011- Mart 2019 arasında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 3.6 milyon kişinin Türkiye'ye gelişi" (www.goc.gov.tr, Erişim Tarihi: 28.12.2014).

Ortadoğu coğrafyasında yakın zamanda yaşanan İran-İrak Savaşı, Irak'ın Kuveyt'i işgali, İran Devrimi, Körfez Savaşı, Amerika Birleşik Devleti'nin Irak'ı işgali, 2010 yılında başlayan Arap Baharı ve devamı niteliğinde olan Suriye iç savaşı gibi birçok olayın, Türkiye'nin Avrupa ve Ortadoğu arasında tampon bir bölge oluşturması nedeniyle, Türkiye'ye etkileri kaçınılmaz olmuştur. Keza Akdeniz üç kıtaya (Asya, Afrika ve Avrupa) kıyısı olduğu için deniz yoluyla yapılan kaçak göç hareketlerinin merkezi olması, Türkiye'nin başlıca küresel transit göç haline gelmesine neden olmaktadır (Ribas-Mateos, 2005: 32).

Anadolu toprakları jeo-stratejik konumundan dolayı, tarihsel süreç içerisinde, dinamik bir göç/göçler merkezi haline gelmiştir. Türkiye, doğudaki ve güneydeki komşularına nazaran daha yaşanabilir, iş bulunabilir, kişi hakkının-hukukunun gözetilebildiği bir ülke konumunda olduğundan daha fazla göçlere maruz kalmaktadır.

Mart 2011 yılında Suriye iç savaşının başlaması, Suriye vatandaşlarını ülkelerini terk etmek zorunda bırakmıştır. İç savaştan en çok etkilenen ve en çok Suriyeli göçmen barındıran ülke Türkiye olmuştur. Türkiye'nin hem Suriye ile uzun bir sınırının (911 km.) olması, hem de sınır illerimizdeki halkın Suriyeli vatandaşlar ile akrabalık ve kültür

bağlarının olması, Türkiye'nin en çok Suriyeli göçmen barındıran ülke olmasına neden olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin göçler haritasına bakıldığında, cumhuriyetin kurulduğu 1920'li yıllardan, 2. Dünya Savaşı yıllarına (1945) kadar geçen süre zarfında, göçlerin büyük bir bölümü ulus-devlet anlayışı şeklinde gerçekleşmiştir. Türkiye, 2. Dünya Savaşı'ndan, 2011 yılının ilk çeyreğine kadar geçen süre zarfında ise; hem dışardan göç alan hem de dışarıya göç veren bir ülke olmuştur. 2011 yılından itibaren, Suriye iç savaşından dolayı, dış göçlerin büyük bir bölümü Suriye'den gelen göçmenlerden oluşmaktadır.

Batı ülkelerine Türkiye üzerinden yapılan düzensiz göçlerde genelde deniz yolu, kara yolu veya kısmen de olsa hava yolu ile belirli güzergâhlar kullanılmaktadır. Irak'tan, Suriye'den ve İran'dan kara yolu ile yapılan göçlerde Türkiye'yi atlattıktan sonra Romanya, Avusturya, Macaristan, Slovakya veya Çek Cumhuriyeti üzerinden Almanya'ya giriş yapmakta veya Yunanistan ve Bulgaristan üzerinden İtalya'ya veya herhangi bir AB ülkesine gitmektedirler. Hava yolunu kullanan göçmenler ise, gitmek istedikleri ülkeye Türkiye havalimanlarından doğrudan uçmakta veya Fas, Bosna Hersek gibi esnek vize uygulamaları olan ülkelere gitmektedirler. Deniz yolunu kullananlar ise; Türkiye'nin Ege ve Akdeniz kıyılarından teknelerle, İtalya, Güney Fransa ve Yunanistan sahillerine ulaşmaktadırlar (Mannaert, 2003: 4). Deniz yolunu tercih eden göçmenler genellikle kaçak yollara başvurumaktadırlar. Özellikle Orta ve Güney Afrika ülkelerinden Kuzey Afrika ülkelerine ulaşmış, buradan da Akdeniz üzerinden kaçak teknelerle Güney Avrupa ülkelerine (İtalya, Fransa, Yunanistan) ulaşmayı hedefleyen göçmenlerin birçoğunun sonu, teknelerinin alması gereken sayıdan çok daha fazla sayıda göçmen almaları nedeniyle, ölümle sonuçlanmaktadır.

Türkiye, geçmişten günümüze dek Anadolu topraklarında göçlerin yoğun olarak yaşandığı, hem göç veren hem de göç alan aynı zamanda başka ülkelere göç etmek için geçiş ülkesi niteliğinde olan stratejik öneme sahip bir ülkedir. Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılının Mart ayında Türkiye, tarihinde ilk defa bu kadar büyük kitlesel bir şekilde göçmenlerle karşı karşıya kalmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ GÖÇMENLERİN SORUNLARI

2.1. TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMEN SAYISI

2011 yılının Mart ayında Suriye iç savaşını başlamasıyla beraber Türkiye'ye çok sayıda göç gerçekleşmiştir. 19.09.2019 tarihi ile GİGM'nin verilerine göre Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli göçmen sayısı toplam 3.666.059 kişidir. Bu sayının Türkiye nüfusuna (19.09.2019 tarihi ile Türkiye nüfusu: 82.003.882 kişi) oranı ise %4.47'dir. 2019 yılı itibari ile en çok göçmen bulunan il İstanbul (548.926 kişi) olurken, en az göçmen bulunan il ise Bayburt (20 kişi) olarak kayıtlara geçmiştir. 19.09.2019 tarihi itibari ile geçici koruma kapsamındaki Suriyeli göçmenlerin en fazla yaşadığı 10 il ve göçmen sayısı şöyledir: İstanbul 548.926, Adana 238.621, Bursa 176.471, Gaziantep 450.207, Hatay 439.032, İzmir 146.630, Kilis 116.039, Konya 109.265, Mersin 203.730 ve Şanlıurfa 428.130 kişidir. Bitlis ili ise en çok göçmen (1.041 kişi) bulunduran 60. ildir. Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin sayısı ve illere göre dağılımı bu tezin ekler kısmında yer almaktadır.

GİGM'nin 19.09.2019 tarihli verilerine göre Türkiye'de yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeli göçmen sayısı aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Yıllar	Suriyeli Sayısı
2011	0
2012	14.237
2013	224.655
2014	1.519.286
2015	2.503.549
2016	2.834.441
2017	3.426.786
2018	3.623.192
2019	3.666.059

Kaynak: GİGM, 19.09.2019

Tablo 2.1 incelendiğinde; Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenlerin sayısında her geçen yıl artış göstermektedir. 2013 yılının bir önceki yıla göre yaklaşık 16 katı daha fazla Suriyeli göçmen Türkiye'ye gelmiştir. 2014 yılının bir önceki yıla göre yaklaşık 7 katı göçmen, 2015 yılının bir önceki yıla göre yaklaşık 2 katı kadar Suriyeli göçmen ülkemize gelmiştir. 2016 yılında, bir önceki yıla göre 330.851; 2017 yılında, bir önceki yıla göre 592.345 ve 2018 yılında, bir önceki yıla göre 196.406 Suriyeli göçmenlerde artış meydana gelmiştir. 2019 yılında ise; bir önceki yıla göre 42.867 Suriyeli göçmen sayısında artış söz konusudur. Suriye iç savaşının başladığı ilk yıllarda Türkiye'ye yoğun bir şekilde göç gerçekleşmiştir. Özellikle 2013 ve 2014 yıllarında Türkiye'ye çok daha fazla Suriyeli göçmen gelmiştir.

Tablo 2.2. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
Toplam	1.986.905	1.679.154	3.666.059
0-4	287.699	268.667	556.366
5-9	255.113	240.218	495.331
10-14	200.021	185.212	385.233
15-18	151.335	123.552	274.887
19-24	322.686	230.245	552.931
25-29	206.404	146.644	353.048
30-34	169.621	124.433	294.054
35-39	119.869	94.744	214.613
40-44	79.062	70.037	149.099
45-49	58.619	55.922	114.541
50-54	47.382	45.440	92.822
55-59	32.985	33.330	66.315
60-64	23.023	23.766	46.789
65-69	15.101	15.771	30.872
70-74	8.490	9.155	17.645
75-79	4.717	5.924	10.641
80-84	2.610	3.271	5.881
85-89	1.411	1.876	3.287
90+	757	947	1.704

Kaynak: GİGM, 19.09.2019

Tablo 2.2. incelendiğinde; Türkiye'deki toplam Suriyeli göçmenlerin yarısına yakını kadınlardan oluşmaktadır. Yaş dağılımına bakıldığında sırasıyla %46.50'si (1.697.199 kişi) 0-18 yaş aralığını, %24.74'ü (903.102 kişi) 19-29 yaş aralığını, %23.72'si (866.033 kişi) 30-54 yaş aralığını, %4.43'ü (161.845 kişi) 55-74 yaş aralığını ve % 0.59'u ise (21.571 kişi) 75 ve üzeri yaş aralığını oluşturmaktadır. Türkiye'deki göçmenlerin yarısına yakını 18 yaş ve altındakilerden yani çocuklardan ve %49'una yakını ise 19-54 yaş aralığındakilerden yani çalışabilen nüfustan oluşmaktadır. Çalışabilen nüfus (15-65 yaş aralığı) işgücü² potansiyelini oluşturmaktadır.

Tablo 2.3. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin GBM'ye Göre Dağılımı (5 İlde 8 Barınma Merkezi)

İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA (1)	Sarıçam	17.690	17.690
KİLİS (1)	Elbeyli	9.469	9.469
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	11.382	11.382
HATAY (3)	Altınözü	2.691	11.179
	Yayladağı	4.334	
	Apaydın	4.154	
OSMANIYE (1)	Cevdetiye	13.467	13.467
TOPLAM		63.187	
GBM DIŞINDA BULUNAN SURİYELİ SAYISI		3.602.872	

Kaynak: GİGM, 20.09.2019

Tablo 2.3. incelendiğinde; Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin GBM'ye (5 ilde 6 barınma merkezi) göre dağılımı verilmiştir. GİGM'nin verdiği rakamlara göre 5 ilde kurulan GBM'lere ilişkin veriler şu şekildedir: Hatay'da toplam 11.179, Kilis'te 9.469, Kahramanmaraş'ta 11.382, Osmaniye'de 13.467 ve Adana'da 17.690 Suriyeli göçmen kalmaktadır. GBM'lerde toplam 63.187 Suriyeli göçmen kalırken, GBM'lerin dışında bulunan göçmen sayısı ise 3.602.872 kişidir.

²İşgücü; bir ülkede belirli bir zaman içerisinde 15-65 yaş aralığındaki çalışabilir nüfustan, çalışmak istemeyenler çıkarıldıktan sonra kalan nüfustur.

2.2. SURIYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

2010 yılının Aralık ayında Arap Baharı olarak isimlendirilen dalga Tunus'ta başlamış, 2011 yılında da Suriye'de etkisini göstermiştir. Bu dalga ile birlikte Suriye'de protestolar başlamış ve Suriye yönetimi güçleri protestolara çok ağır bir şekilde müdahale etmiştir. Suriye'de başlayan çatışmalardan kaçan çok sayıda Suriye vatandaşı, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu komşu ülkelere göç etmişlerdir. Türkiye, Suriye iç savaşının başladığı ilk dönemlerde açık kapı politikası uygulamış ve Suriye'den kaçan göçmenleri kendi ülkesine kabul etmiştir. Ancak geçen süre zarfında Suriye için uluslararası arena çözüm arayışına girmemesi sebebiyle Suriye'de çatışmalar artmış ve göçlerin artmasına neden olmuştur (Emin, 2016:9).

Suriye muhalefetin reform taleplerini Suriye yönetimi yasal çerçevede bazı düzenlemeler gerçekleştirmiş ancak talep edilen reformlar uygulanmamış, gösteri yürüyüşlerine şiddetle karşılık vermiş ve kendi iktidarının devamını sağlayacak tedbirler almıştır. Arap Baharı kapsamındaki ülkelerde kısa sürede olumlu sonuçlar elde edilirken, Suriye'deki halk hareketi ise; kısa sürede olumlu sonuçlar elde edilememiştir. Suriye'de kitlesel hareketlerden netice alınamamasında Batılı ülkelerin tutumu da etkilidir. Zaman içerisinde Suriye krizine Türkiye dâhil oldukça Batı geri plana çekilmiştir. Batılı bazı devletlerin Suriye krizinin belirsizlikte kalmasını istediği gözlemlenmiştir. Bazı batılı devletlerin, özellikle Türkiye'nin Orta Doğu'daki artan etkinliğinden rahatsız olduklarından Suriye krizinin uzamasını istedikleri, böylece Suriye krizinin Türkiye'yi yıpratmaya devam etmesini istediği şeklinde yorumlanabilir (Sandıklı ve Semin, 2012: 197-200).

Özdemir (2017: 117)' e göre Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 2011 yılında ortaya çıkan halk ayaklanmalarına karşı Suriye iktidarının sert tutumları ve sonrasında baş gösteren iç savaş Suriye'deki sivil halkın göç etmesine neden olmuştur. Suriye'de çıkan iç savaşın artmasına bağlı olarak milyonlarca Suriyeli Türkiye'ye göç etmiştir. 29 Nisan 2011 tarihinde Suriye'den gelen ilk göçmen kafilesi Türkiye'ye gelmiştir. Daha sonra Türkiye'de bulunan Suriyeli göçmenlerin sayısı gittikçe artmıştır. Türkiye dil, din ve ırk ayrımı yapmadan "açık kapı" politikası çerçevesinde (Bidinger, vd. 2014: 96'dan alıntı) Türkiye'ye giriş yapan hiçbir Suriyeli vatandaş geri gönderilmemiş ve kendilerine "geçici koruma statüsü" vermiştir. Bunun yanında sınırdan giriş yapan Suriyeli göçmenlerin

kayıtları yapılmakta sonra kamplara yerleştirilmektedir. Fakat kampların kapasiteleri yetersiz olduğundan, kamp dışındaki göçmenlerin zor şartlarda hayatlarını idame ettirmeleri, suça bulaşmaya eğilimli olduklarına ve dilencilik yapmalarına dair toplumda oluşan ön yargılar endişelere neden olmaktadır. Suriyelilerin ve Türk toplumunun kaynaşmasına, Suriyelilerin farklı kültüre, yaşam tarzına ve dile sahip olmaları engel oluşturduğu gibi toplumda karşılıklı olumsuz algıların oluşmasına neden olmaktadır (Özdemir, 2017:117).

Suriye yönetiminden kaçan halk canlarını kurtarmak için diğer ülkelere göç etmek veya ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. İlk zamanlarda Suriye iç savaşı ile birlikte başlayan göçler artarak devam etmiş; ancak günümüzde Suriye'deki hayat normaleştikçe göçmenler ülkelerine dönmeye başlamışlardır.

Türkiye, Suriyeli göçmenlerin geldiği ilk günden itibaren tüm göçmenlere izin vermiş hatta hiçbir belgesi dahi olmayan göçmenleri kabul etmiştir. 29 Nisan 2011 tarihinde Türkiye'ye giriş yapan ilk Suriyeli göçmen grubu gelmiştir. 2011 Baharında Suriyelilerin Türkiye'ye geldiği ilk dönemlerden itibaren açık kapı politikasıyla bütün girişlere izin vermiştir. Türkiye, pasaportuyla gelenlerin dışında hiçbir belgesi olmayanları da kurulan kamplara kabul etmiştir. Gelen göçmenlerin sayısı her geçen gün arttıkça göçmenler için veya misafirler için kamplar inşa edilmeye başlanmıştır. Türkiye, 2011 yılının Ekim ayına geldiğinde Suriyeli göçmenlere "geçici koruma" sağlamıştır. Geçici koruma ile Türkiye'nin göçmenleri kendi ülkelerine geri göndermeme ilkesini uyguladığı ve göçmenlere yönelik olarak gereken insani kriterleri sağlayacağını bir taahhüdüdür (USAK, 2013: 7-11).

Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenlere yönelik insani yardımlar, İçişleri Bakanlığı'na AFAD tarafından yürütülmektedir. Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılının Nisan ayından sonra AFAD tarafından önce Hatay ilinin farklı yerlerinde, sonra da Suriye sınırına yakın 10 ilde çadır kentler ve konteyner kentler kurulmuştur. AFAD idaresi, Türk Kızılay ve kamu kurum-kuruluşları tarafından sağlık, eğitim, barınma, güvenlik, tercümanlık ve diğer hizmetler verilmektedir (TBMM, 2012: 4).

Uygulamada, genel olarak Suriyeli göçmenlere yerleşme ve diğer durumlarda kolaylık gösterilmektedir ve Suriye'den gelen göçmenlerden belgeleri eksik olanlara da bir zorluk çıkarılmamaktadır. Türkiye'de, Suriye'den gelen göçmenler için yardım kampanyaları,

hükümetin ve sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle düzenlenmiştir. Göçmen kampları, güvenlik gerekçesiyle ziyaretlere kapalıdır. Çok istisnai bir durum olmadığı sürece, Suriyeli göçmenlerin kaldığı kamplar insan haklarını savunan kuruluşlara, milletvekillerine ve gazetecilere kapalıdır. Bu güvenliğe rağmen kamplardaki yaşam koşulları ile insani koşullarla ilgili detaylı bilgiler bazen gazetelerde yazılmaktadır. Suriyelilerin kaldığı kampların şeffaf olmaması ve kampların kapalı olması, göçmenler güvende olup olmaması ile birlikte, göçmenlerin yaşam koşulları ve göçmenlere yapılan yardımların ve hizmetlerin de gözlenmesi engellenmektedir. Suriyeli göçmenlerin kaldığı kamplarda verilen hizmetlerin genel olarak iyi olduğu söylenmektedir (Yılmaz, 2013: 8-9).

İlk zamanlarda Suriyeli göçmenlerin kısa bir süreliğine Türkiye'ye geldiğine inanan Türkiye, iç savaşın kısa sürede biteceğine ve Suriyelilerin tekrar yurtlarına geri döneceklerine inancı hâkimdi. Hatta ilk zamanlarda Suriyelilere “misafir” gözüyle bakılmaktaydı. Sekiz yıldır iç savaşın devam etmesi ve Suriyelilerin akın akın Türkiye'ye gelmeye devam etmeleri, Türkiye toplumunun misafir algısını değiştirmiştir. Suriyelilerin ülkeye kabul edilmemesi gerektiğini, toplumun sosyal, iktisadi ve ahlaki yapısını olumsuz etkiledikleri Türkiye halkı tarafından dillendirilmeye başlanmıştır. Türkiye, ülkesine göç eden her Suriyeli göçmeni ülkesine kabul etmiş ve imkânları dâhilinde de yardımda bulunmuştur.

Suriyeli göçmenler her geçen gün Türkiye'de sürekli olarak kalma eğilimleri artmaktadır. Bu durum dünyanın başka ülkelerinde de gözlemlenen işin doğasına ilişkin bir gerçektir. İnsanlar her geçen gün yaşadıkları ülkede tutunmayı başarır, özellikle de geldikleri ülkeleri daha kötü koşullar mevcut ise, hele de savaş ortamı varsa, göç ettikleri ülkede kalmayı tercih etmektedirler. Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler, ülkelerinde barış ve huzur ortamı sağlanırsa geri dönebileceklerini söyleseler de bunun kısa ve orta vadede imkânsızlaştığını da kabul etmektedirler. Yani Türkiye'deki Suriyelilerin sürekli olarak Türkiye'de yaşayacakları ve çoğunluğunun artık geri dönmeyecekleri bir gerçekliktir (Erdoğan, 2016: 78).

2.2.1. Toplumsal Etkileri

Toplumsal dönüşüm ve değişimin en önemli neden ve sonuçları arasında yer alan göç, küreselleşmenin mobilizasyonu etkisi ile günümüzde en önemli sorunlar arasında

yer almaktadır. Zira bir yandan insanları daha iyi bir yaşam hayalinin peşine sürüklemekte ve az gelişmiş ve/veya gelişmemiş ülkelerden gelişmiş ülkelere, kırsaldan kente doğru kesintisiz bir göç hareketine yönlendirmekteyken; diğer taraftan da başta çatışmalar ve savaş olmak üzere can güvenliği nedeniyle nüfus hareketleri de kitlesel göçlere sebep olmaktadır. Şüphesiz ki bu göçlerin yeni yerleşim alanları açısından sosyo-mekânsal etkileri kaçınılmazdır. Çünkü göçün sonuç ve etkilerine odaklanıldığında, sadece nüfus hareketi olmadığı aşikârdır. Bu açıdan düşünüldüğünde göçün en önemli sonuçlarından biri de genel olarak toplumsal yapı üzerinde belirlemektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016: 1347).

Nurdoğan (2016: 228), Dur (2016: 228) ve Öztürk (2016: 228)' e göre genel bir göçmen profili Dünya üzerinde değerlendirildiğinde, göçmenlerin ana dilleri, sosyo-ekonomik durumları, yaşam tarzları ve kültürleri, göç ettikleri toplumlardan farklıdır. Genel anlamda göçmenlerden kadın ve çocukların oranı yüksek ve göçmenlerin eğitim seviyeleri düşüktür. Göç alan ülkelerin göçmenlere bakış açısı ve yaklaşımı incelendiğinde; demografik açıdan kaygı duydukları, göçmenlere karşı kültürel mesafe koydukları, ev fiyatlarının yükselmesinden şikâyetçi oldukları, iş ve gelir kaybı yaşadıkları görülmektedir. Göçmenlerin kamu hizmetlerinden istifade etme noktasında sorunlara sebep olduklarına ve sosyal hizmetlere fazladan bir yük getirdiklerine inanılmaktadır. Göçmenlerin ülkelerinde bulunan hastalıkları beraberlerinde getirmiş olabilecekleri ve suç işlemeye meyilli görüldükleri düşüncesi ile göçmenlere karşı bir güvensizlik vardır. (Tunç, 2015:38'den alıntı).

Evrensel göçmen profili ile Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler hemen hemen aynıdır. Fakat Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabulü hızlı ve çok fazla sorunsuz olmuştur. Bunun en büyük nedeni, sınır illerimizdeki akrabalık ilişkilerinin olması ve büyük bir kısmının aynı dili konuşuyor olması ve aynı dinden ve etnik kökenden olmasıdır. Her ne kadar kültürel çok büyük farklılıklar olmasa da akrabalık bağları olsa da Suriyeli göçmenlerin ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda Türkiye'ye olumlu ve olumsuz etkileri olmaktadır (Nurdoğan, vd., 2016: 228).

Türkiye'ye giriş yapan Suriyeli göçmenlerin bir kısmı, özellikle pasaportu olanlar, kampta kısa bir süre kaldıktan sonra kamptan ayrılmaktadır. Kamplardan ayrılan göçmenler, hayatlarını daha rahat idame edeceklerine inandıkları gelişmiş şehirlere

(İstanbul, Bursa, İzmir vb.) göç etmektedirler. Kaçak olarak ülkeye giriş yapanların bir kısmı ise; sınıra yakın illerimizde bir süre kaldıktan sonra yine büyük şehirlere göç etmektedirler.

En çok Suriyeli göçmen bulunduran ilimiz İstanbul'dur. Yayınlanmış raporlar dâhilinde; İstanbul'daki göçmenler Türkiye'ye girişlerinde çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadır. İstanbul'daki göçmenlerin problemleri şu şekildedir: Suriyeli göçmenlerle yapılan görüşmelerde İstanbul'a son altı ay-bir yıl içerisinde gelmişlerdir. Gelen göçmenlerin bir kısmı Kahramanmaraş'ta ve Gaziantep'te kısa bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a geldiklerini, Kilis-Gaziantep bölgelerinden Türkiye'ye geldiklerini söylemişlerdir. Türkiye'ye giriş yapan diğer göçmenler ise; doğrudan İstanbul'a geldiklerini ifade etmişlerdir. Bazı göçmenler Türkiye'deki kamplarda hiç girmemişken, bazı göçmen ise önce kampta (Kahramanmaraş ve Gaziantep'te) kalmış ve sonra kamptan ayrılmıştır (Yılmaz, 2013: 10).

Zorunlu göçlerin insan psikoloji üzerinde etkileri vardır. Yabancı bir memlekette olmanın vermiş olduğu güvensizlik hissi, yabancılık hissi, yalnızlık hissi gibi travmalar kişi psikolojisini etkilemektedir. Keza, göç edilen toplumla dil farklılığı, kültür farklılığı gibi nedenler de kısa vadede uyumu güçleştirmektedir.

Yerel yönetimlerin ve STK'ların İstanbul'da göçmenlere yönelik uygulamaları; Artan (2017: 15) ve Arıcı (2017: 15)' e göre sivil toplum örgütlerine ve yerel yönetimlere, göçmen krizi ile başlayan toplumsal sorunları insan haklarına yaraşır uygulamalar geliştirmek ve önlemek noktasında da önemli görevler düşmektedir. İstanbul, Türkiye'de en çok Suriyeli göçmen bulunduran ildir. İstanbul'da yerel yönetimlerin etkinlikleri birbirinden farklı olsa da Suriyeli göçmenlere yapılan uygulamaların bir kaçı şu şekildedir: Şişli Belediyesi'nde 2015 yılının Ekim ayında "Göç Yardım Masası ve Merkezi" açılmıştır. Burada çalışan psikolog, sosyal çalışmacılar ve sosyologlar sadece Suriyeli göçmenlerle değil, yardıma muhtaç diğer göçmen gruplarla ve göçmenlerle de ilgilenmektedirler. Esenyurt'ta Suriyeli göçmenler için belediyeye ait bir irtibat bürosu bulunmaktadır. Arapça bilen kişiler bu büroda görev yapmaktadır. Bu büro ihtiyaç sahiplerini sağlık merkezlerine ya da dil kurslarına yönlendirmektedir. Küçükçekmece Sosyal Hizmetler Dairesi'nde ise Türkçe ve Arapça bilen yetkiler aktif olarak hizmet vermektedir. (Woods ve Kayalı, 2017:14'ten alıntı).

Genel anlamda Suriyeli göçmenlerin illerdeki ve özellikle sınır illerindeki olumsuz etkileri ise; halktaki kadınların, kocalarını kaybedecekleri korkusu kendilerinde baskı oluşturduğu ve Suriyeli kadınları, kocalarının aklını almakla suçlamaktadırlar. En kötü olanı Suriyelilerle evlendirme mevzusu bir çıkar aracı haline gelmiştir. Aracılara başvuran erkekler belli bir ücret karşılığında evlenmek istemektedirler. Evliliklerde Suriyeli ailelere başlık parası ödenmektedir. Suriyeli aileler kızlarını evlendirmeleri, hem kendileri için para kazanma hem de kızlarının daha rahat bir yaşama kavuşmaları aracı görmektedirler. Bu durumun en fazla yaşandığı iller ise Kilis ve Şanlıurfa'dır. Çocuk yaştaki kızların istismar edilmeleri ise bu konunun diğer bir boyutudur. Çünkü evlendirenler içerisinde çocuk yaştaki olanlar da mevcut. Sınır illerini bazılarında yaşanan diğer bir kaygı ise; demografik yapının değişmesiyle birlikte güvensizlik hissidir. Güvensizlik hissi her ilde gerçekleşirse de başta Hatay ve Kilis olmak üzere, Gaziantep ve Şanlıurfa gibi illerde de söz konusudur (Orhan ve Gündoğar, 2015: 16).

Şehir merkezlerinde hayatını idame eden Suriyeli göçmenler, düşük kira ödemek için genelde kenar mahalleleri tercih etmektedir. Olumsuz koşullarda olan evlerde birkaç aile aynı evde kalabilmektedir. Bu durum her şeyden önce çarpık yapılaşma ve gecekondulaşmayı teşvik etmektedir. Gelir beklentisi ile yerel halk, evlerinin yanına, üstüne, sağlıksız, düzensiz ve kaçak yapılar inşa etmektedir. Bu durum var olan çarpık yapılaşma sorununu artırmaktadır. Bununla bağlantılı olarak karşılaşılan diğer bir sosyal etki, Suriyelilerin yaşadığı ortamların her türlü illegal işe bulaşmalara zemin hazırlamasıdır. Suriyeli kadınlar fuhuş tehdidinde maruz kalırken, genç erkekler de uyuşturucu satışı ve kullanımını açısından istismara açık kalmaktadır. Göçmenlerden kaynaklı bir diğer sosyal problem çocuk işçiliğidir (ORSAM, 2005:16).

Suriyeli göçmenlerin, problemlerin çözülmesi noktasında ülke olarak birtakım avantajlarımızın olduğu unutulmamalıdır. Hem göçle gelen hem de göç eden toplumların sahip oldukları birtakım kültürel öğeler toplumsal uyumla ilgilidir. Yani toplumların sahip oldukları âdet, gelenek ve görenekleri, yaşam tarzı, dil, inanç sistemleri gibi birtakım unsurlar aynı kaynaklardan besleniyorsa veya bir birine ne kadar yakın ya da benzer ise bu kültürel öğelerin toplumsal uyum süreci o derece kolay olacaktır. Diğer yandan bu öğelerdeki uyumsuzluğun çeşitliliği ve niteliği ne kadar fazla ise uyum sorunlarının çözümü de o derecede zorlaşacak, ayrıca daha fazla çaba ve zaman gerektirecektir (Yavuz, 2018:25).

Suriye’de siyasi kriz ve/veya çatışmalar devam ettiği sürece, göçmenlerin Türkiye’ye gelmeleri beklenmektedir. Ayrıca Suriye’de kalıcı bir siyasi çözüme varılsa dahi göçmenlerin önemli bir kısmının, “gönüllü geri dönüş” yapmayarak Türkiye’de kalmaları muhtemeldir. Türkiye dolayısıyla bir süre daha göçmen konusuyla meşgul olacaktır (Korkmaz, 2016: 84).

Suriye’deki iç savaş bütün şiddetiyle devam etmektedir ve her geçen gün artan göçmen sayısının durumu, yaşanan kriz devam ettiğinden, kritik hale gelmektedir. Göçmenlerin birçoğunun yaşlı, çocuk ve kadınlardan oluşması ve korunmaya muhtaç oldukları bir gerçektir. Fakat Türkiye, Suriyeli göçmenlerin barınması noktasında elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığını ancak sınırlardaki geçişlerde yaşanan sorunlar, şeffaflığın olmaması, mevzuat yetersizliği ayrıca Reyhanlı’daki patlama gibi faktörlerin de etkisiyle iç ve dış basımdan, uluslararası örgütlerden, yerli halktan ve göçmenlerin kendilerinden eleştiriler yöneltilmektedir. Hükümetin göçmen politikasına yönelik eleştirilerini içerideki muhalefet partileri de arttırmaktadır. Bütün bu nedenlerden dolayı Türkiye için bu problem çok yönlü meseleleri içinde barındıran bir hal almıştır (Canyurt, 2015: 134).

2.2.2. Ekonomik Etkileri

Göç söz konusu olduğunda ucuz emek, istihdam, çocuk işçiliği, işten çıkarma, işsizlik, yoksulluk, kamu yardımları gibi konuların olumsuz etkileri vurgulanmakta ve ilk elden gündeme gelmektedir. Medya başta olmak üzere yerel halk arasında sıklıkla dile getirilen bu hususların toplumsal gerçekliğin bir kısmını yansıttığı da unutulmamalıdır. Özellikle Sanayi Devrimi’nden sonra gerçekleşen büyük çaplı göçlere bakıldığında dile getirilen bu konuların toplumsal bir karşılık bulduğu görülmektedir. Fakat konuyu sadece olumsuzluklar ya da külfet üzerinden değerlendirmek her şeyden önce göçün karakteri ile uyuşmamaktadır. Nitekim her göç kendi ekonomisini de beraberinde getirmektedir (Koyuncu, 2016: 108).

Türkiye’de Suriyeli göçmenlerin toplumsal olarak sebep oldukları en derin etki ekonomiktir. Bu etkiler farklı biçimde ortaya çıkmakta ve toplumdaki diğer dinamikleri de aslında etkilemektedir. Mesela göçmenlerin sebep olduğu işçi ücretlerindeki düşüş dini ve etnik kimi gerginliklerin temelini oluşturmaktadır. İşinin elinden alındığını düşünen bir vatandaş Suriyelilere karşı daha sert tepki vermektedir. Suriyeli göçmenlerin sebep olduğu bir diğer önemli ekonomik sorun, iş imkânlarının azaldığı ve işçi ücretlerindeki

düşüş iddiasıdır. Suriyelilere karşı en büyük tepki bu konuda yöneltilmektedir. Eğitimli olmayan Suriyeli göçmenlerin çoğu, alt gelir grubuna mensup oldukları için buldukları her işi, her ücretten ve her şarttan yapmaya razıdır. Bu durum hem artan işgücünden dolayı iş bulmak zorlaşmakta hem de alt gelir grubundaki gündelik ücretlerin düşmesine sebep olmaktadır (Karasu, 2018:34).

Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki mevcudiyetini en çok etkileyen nedenlerin başında ekonomik faktörler gelmektedir. İlk zamanlarda göçmenler yanlarında getirdikleri parayı yerel piyasaya sokmaları sebebiyle yerel halk tarafından olumlu karşılanmıştır. Aynı şekilde sınıra komşu tüm şehirlerinde son 2 yılda ev kiralarının büyük bir artış gösterdiği gözlenmektedir. Ev sahipleri böylece çok daha fazla kira geliri elde etmişlerdir. Bu iki faktörün yanı sıra işverenleri ya da işletme sahiplerini olumlu etkileyen başka bir faktör ise; çalışma izni olmamasına rağmen Suriyelilerin düşük ücretler karşılığında kaçak işçi olarak çalışmalarına göz yumulmasıdır. Özellikle vasıfsız işgücü piyasasında bir patlama yaşanmıştır. Suriyeli göçmenler bölgede inşaat işçisi ya da mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaya başlamışlardır. Aynı zamanda devletin kamplarda verdiği hizmetler için kullandığı malları yerel işletmecilerden temin etmesi yerel ekonomiyi canlandırmış ve hızlı nüfus artışıyla beraber imalat ve perakende satış sektörüne bir canlanma getirmiştir (Orhan, 2014: 18).

Öztürk (2018:193) ve Çoltu (2018:193)'ya göre kalacak yer sorunu Suriyeli göçmenlerin en büyük problemidir. Göçmenlerin çoğu ayakkabı, battaniye, giyecek, gibi temel ihtiyaçlardan yoksundur. Suriyeliler imkânsızlıklardan dolayı barınacak yer bulamayıp parklarda geceledikleri görülmektedir. Bazı ailelerin çocuklarının su satarak veya dilencilik yaparak para kazandığı görülmektedir. Kira sıkıntısı Suriyeli göçmenlerin kalacak yer sorununa en büyük etkendir. Refah seviyesinin yüksek olduğu yerlerde Suriyelilerin sefalet şartlarında yaşadığını söylemek doğru olacaktır. (Yüksel, vd. 2014: 9'dan alıntı).

Bir diğer ekonomik etki ise; Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Kilis, Adana, Mersin, Osmaniye başta olmak üzere Suriye sınırına yakın bulunan iller ile İstanbul ve İzmir gibi illere yerleşen Suriyeli göçmenler kayıt dışı istihdamın artmasına yol açmıştır. Ülkemizdeki Suriyelilerin gelir düzeyi farklılık göstermektedir. Birincisi avukat, doktor, mühendis, vb. nitelikli olan işgücü var. Bu işgücünü oluşturanlar, genelde büyükşehirlerimizde ikamet

ediyorlar ve genelde yüksek gelir düzeyine sahip Suriyelilerden oluşuyorlar. İkincisi mavi yakalı olan ama makine deneyimi olan, ustabaşı olan ve işlerinde başarı kazanmış işgücü mevcut. Bu tip Suriye vatandaşları özellikle sanayi işletmelerinde ve büyükşehirlerde tercih ediliyor. Üçüncüsü ise herhangi bir vasfı olmayan, ne iş verilirse yapan ve genelde kamplarda kalan Suriyeliler var. Bunlar genelde inşaat işçisi olarak değerlendiriliyor. İkincil, kayıt dışı olarak istihdam ediliyorlar ve iş güvenliği olmayan işlerde çalıştırılıyorlar (Kaya, 2016: 4).

2.2.3. Güvenlik Etkileri

Güvenlik kavramı herhangi bir tehlike veya korku içerisinde olmama, yasaların uygulanıyor olması, cana ve mala yönelik herhangi bir risk bulunmaması hali olarak tanımlanabilir. Güvenlik TDK sözlüğünde; “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet” olarak tanımlanmaktadır. 2011’den bu yana Suriye’de süren iç savaşta Suriye yönetimine bağlı güçler, DAESH, Özgür Suriye Ordusu, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi, PKK ve PYD soruna taraftarlar ve bu yapılardan bir kısmı Türkiye için ciddi tehdit unsurudur. İç savaştan dolayı denetimsiz bir ortamda her türlü silahı elde edebilme fırsatını ele geçirmiş olan bu örgütlerden DAESH ve PKK’nın, açık kapı politikasının uygulanması nedeniyle, sınır güvenliğinin sağlanmasının zorlaştığı bu ortamda Türkiye’ye mühimmat ve silah getirmeleri kolaylaşmıştır (Ağır ve Sezik, 2015: 107).

Suriyeli göçmenlerin neden olduğu güvenlik riskleri canlı bomba saldırılarından asayiş suçlarına, sınır güvenliğinden bulaşıcı hastalıklara kadar onlarca farklı risk alanını içermektedir. Bu güvenlik riskleri birbiri ile iç içedir. Örneğin yeteri kadar eğitim imkânlarından faydalanmayan Suriyeli çocukların kendi içinde çeteleşmesi ya da suç örgütlerince kullanılması kaçınılmaz bir durumdur. Suriyeli göçmenlerin toplumda kabul edilmemesi kültürel uyum sorununu daha da artırmakta, dışlanan Suriyelilerde suç işleme eğilimi artmaktadır. Sorunlar birbiri ile bağlantılı olup, çözüm sabır isteyen bir süreç ve zaman alıcıdır (Karasu, 2018: 59).

Uzman (2016: 144)’ a göre Suriye sınırındaki illerde yaşayan bölge halkı, birçok nedenden dolayı ciddi güvenlik riskleri ile karşı karşıyadır. Bölge halkı, öncelikle sınır bölgelerindeki çatışmaların doğrudan hedefinde olduğu gibi Suriye yönetimi tarafından yapılan/yapılacak kimyasal saldırılardan da birinci derecede etkilenecek bir konumdadır.

Sadece birkaç kilometre sınıra uzaklıkta meydana gelen çatışmalardan seken mermiler, yerel halk açısından ciddi bir tehdit olmaktadır. Türkiye, dolayısıyla sınırına yakın bölgelerde DAESH/İŞİD ve PYD/YPG/PKK gibi terör örgütlerinin var olması, yerel halkın kendini terör saldırılarına açık hissetmesine sebep olmaktadır. Benzer endişeleri sınıra yakın bölgelerde ve barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli göçmenler de yaşamaktadır. Bölge halkının, Türkiye'deki Suriyeli göçmenler arasında terör örgütü mensuplarının olma ihtimali de her an bir provokasyona veya terör eylemlerine maruz kalabileceği endişesine neden olmaktadır. (Orhan ve Gündoğar, 2015: 23' ten alıntı).

En önemli sorunlarından biri Türkiye'ye gelip yerleşmiş, burada bir hayat kurmaya başlamış Suriyelilerin nefret söylemlerinin sonuçlarıyla uğraşmak zorunda kalmalarıdır. Çoğu Suriyeli göçmen, göçmenlik sorunları ve gündelik hayatında sıkıntı yaşamaları yanında ayrımcılığa maruz kalmaktan kaynaklı sorunları da var (<http://www.gercek hayat.com.tr>, Erişim Tarihi: 17.07.2017).

Suriyeli göçmenlerin, Türkiye'de görsel ve yazılı medyada zaman zaman abartılı haberler, suç olaylarına karıştıklarına dair, yer almaktadır. Göçmenlere karşı toplum genelinde, göçmenlerin suç eğilimine sahip olduğu şeklinde algılanmalarına yol açan neden, basında göçmenlerin suçluluk durumlarına ilişkin gerçeği yansıtmayan haberlerin yer almasıdır. Bu gibi söylenti ve haberler, ülkemizde bazen etnik/kitlesele çatışma çıkarma potansiyelini içinde barındırması sebebiyle son derece önemlidir. Diğer bir anlatım ile Suriyeli göçmenler tarafından işlenen suçlara medyanın olayı sansasyonel bir biçimde sunma tarzı ve yoğun ilgisi, göçmenlere karşı düşmanca eğilimlerin ve toplumda gerginliklerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Kızmaz, 2018: 394).

2.3. SURİYELİ GÖÇMENLERE SAĞLANAN HİZMETLER

Suriye'de yaşanan iç savaştan kaynaklanan göçlerden en fazla etkilenen şehirler Gaziantep ve Kilis'tir. Türkmen ağırlıklı nüfusuyla daha farklı bir etnik yapıya sahip olan bu iki şehir Hatay, Şanlıurfa ve Mardin'den farklıdır (Deniz vd., 2016: 1077).

Kurulan konteyner kentlerde ve çadır kentlerdeki göçmenlerin tüm ihtiyaçları karşılama noktasında yetkili kurum İçişleri Bakanlığı'na bağlı AFAD Yönetimi karşılamaktadır. AFAD Yönetimi tarafından göçmenlere sağlanan hizmetler şu şekildedir:

2.3.1. Sağlık Hizmetleri, Sosyal Hizmetler ve Eğitim Hizmetleri

Sağlık Hizmetleri: Savaşlardan dolayı, ekonomik nedenlerden dolayı yapılan zorunlu göçlerle beraber travmalar da yaşanmıştır. Memleketlerinden ayrı kalan bireyler/aileler/toplumlar, göç ettikleri yeni toplumlarla entegre olamamaları, yabancılık hissi, yurt özlemi gibi nedenlerden dolayı ruhsal ve psikolojik hastalıklar yaşamaktadırlar. Yaşanan savaşlar, siyasi baskılar, etnik çatışmalardan dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan göçmenler, göç etmeden önce uğradıkları şiddetler, uğradıkları soykırımlar, akrabalarının ölümlerine şahit olmaları ve travmalar, ruhsal hastalık riskini artırmaktadır (Önen vd., 2014: 223-230).

AFAD İdaresi tarafından 81 il valiliklerine gönderilen 08.09.2013 tarih ve 2013/8 sayılı genelgesinde; Türkiye'ye toplu sığınma amacıyla gelen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarına sunulan sağlık hizmetleri ile ilgili uyulması gereken hususlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Geçici koruma altına alınan Suriyeli Misafirlerin tedavi giderlerinin SUT kapsamında faturalandırılması,
2. Başka bir ilde Suriyeli misafirlerin tedavisinin yapılması gerektiğinde, tedaviyi yapan sağlık kuruluşunun faturayı, göçmenin kayıtlı olduğu valiliğe yapması ve sevk zincirine uyulması,
3. Kendi imkânları sınırdan yaralı olarak veya Suriye ambulansı ile getirilen hastaların, nakil araçlarının ve refakatçilerinin emniyet mensuplarınca ateşli silahlar ve patlayıcı madde açısından arındırılmalarının yapıldıktan sonra nakillerinin sağlanması,
4. Diş, protez, ilaç, işitme cihazı, gözlük gibi malzemelerin SUT'ta belirtilen usul ve esaslara göre temin edilmesi,
5. Geçici koruma altına alınan Suriyeli Misafirlere verilen koruyucu sağlık hizmetlerinin faturalandırılması gerekmektedir (AFAD, 2013: 1).

2018 yılına kadar GBM'lerde verilen sağlık hizmetlerinden 1.188.606 ameliyat gerçekleştirilmiştir. GBM'lerde gerçekleşen doğum sayısı 302.470 iken; gerçekleştirilen poliklinik hizmet sayısı 34.501.888 olarak kayıtlara geçmiştir. GBM'lerde çalışan Türk ve Suriyeli toplam doktor ve sağlık personeli ise; 588 kişidir.

Tablo 2.4. GBM’de Çalışan Sağlık Personeli

GBM’lerde Çalışan Sayısı			
Türk Doktor	Türk Sağlık Personeli	Suriyeli Doktor	Suriyeli Sağlık Personeli
156	186	109	137

Kaynak: AFAD, 15.10.2018

Tablo 2.5. Türkiye Geneli Verilen Sağlık Hizmetleri

Türkiye Geneli Verilen Sağlık Hizmetleri			
Poliklinik	Hastanede Yatan	Doğum	Ameliyat
34.501.808	1.423.844	302.470	1.188.606

Kaynak: AFAD, 15.10.2018

Sosyal Hizmetler: GBM’lerde sunulan sosyal hizmetler şu şekildedir: 168 adet cami, 58 adet Kuran kursu, 87.280 m² spor alanı, 14.872 m² oyun parkı, 103 adet dinlenme salonu, 14 adet internet salonu, 58 adet kuaför, 31 adet itfaiye, 38 adet market, 1.093 adet bulaşikhane ve 207 adet çamaşırhane mevcuttur. Ayrıca 3.443 güvenlik personeli görev yapmaktadır (AFAD, 02.05.2014).

Kamp içerisinde göçmenler için sosyal tesisler ve kurslar açılmıştır. Halıcılık, dikiş-nakış işleri, kuaförlük, Arapça, Türkçe, İngilizce kurslarından göçmenler faydalanmışlardır. Tüm kamplarda göçmenlerin alışverişlerini yapacakları her türlü imkâna sahip marketler mevcuttur. Bunun dışında da Suriyeli göçmenlere kuru gıda yardımı yapılmaktadır. Kamplar içerisinde kurulmuş olan ortak mutfaklar, her ailenin kendi isteğine göre yemekleri pişirebilme imkânı mevcuttur. Kamplardaki en büyük problem kampta yaşamının sıkıcı olmasıdır. Ayrıca göçmenlerin kampa giriş ve çıkışlarının izinli olması nedeniyle göçmenler, özgürlüklerinin kısıtlandığı hissine kapılmaktadır. Suriyeli göçmenlerin çoğu para kazanmak için çalışmak istemektedir. Kamp yaşamının kurallı olması bazı kesimleri rahatsız etmektedir. Bu yüzden Suriyeli göçmenler kamp dışındaki hayatı, daha riskli olmasına rağmen, tercih etmektedirler. Kampta görevli olan kamp çalışanları kamp müdürlerine raporlar vermektedir. Kamp müdürleri ise doğrudan valiye bağlı olarak çalışmaktadırlar (Orhan ve Gündoğar, 2015: 189).

Kamp dışında yaşamını sürdürmeye çalışan milyonlarca Suriyeli göçmenin durumu, kampta kalanlara göre kötü durumdadır. Kamp dışında kalan milyonlarca göçmen kendi imkânlarıyla yaşamlarını idame etmeye çalışmaktadırlar.

Eğitim Hizmetleri: Suriye’de çıkan iç savaşın en fazla etkilediği konuların başında gençler ve çocukların eğitimleri gelmektedir. 2011 yılını Mart ayında itibaren Suriye’de okulların birçoğunun kapanmış olması, Suriyeli göçmenler Türkiye’ye gelmeden öncesinde de eğitimsiz bir zaman söz konusudur. Türkiye’ye gelen göçmenlerin öngörülen sayıdan çok fazla olması, eğitime olan ihtiyacın da önemini artırmıştır (Seydi, 2014: 268).

Türkiye’de kamplarda kalan göçmenlerin her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasının yanında eğitim ihtiyaçları da büyük oranda karşılanmakta ve BM başta olmak üzere birçok uluslararası kuruluşlardan beğeni topladığı görülmektedir (UNHCR, 2013). Türkiye, hem kendi anayasası gereğince hem de 1995 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne taraf olması nedeniyle Suriyeli göçmen çocuklara eğitim verme sorumluluğu bulunmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 2. maddesi şu şekildedir:

“Taraf devletler, bu sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler” (UNICEF, 2013:5).

1995 yılında Türkiye’nin taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince ülkesinde bulunan Suriyeli çocuk göçmenlere eğitim verme yükümlülüğü vardır. T.C. Anayasası’nın 90. maddesi ise:

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi’ne başvurulamaz. Milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır” (T.C. Anayasası, 1982: 151).

Emin (2016: 12)’ e göre Türkiye’ye gelen Suriyeli göçmenler yakın bir zamana kadar ülkelerine geri dönmeyeceklerinin anlaşılması, eğitim gibi ciddi bir alanın düzenlenmesi, 2014 yılının son çeyreğinde, genelgelerin ve yönetmeliklerin çıkarılmasıyla sistematik bir çerçevede düzenlenmeye başlanmıştır. Suriye’den gelen göçmen çocukların eğitimlerine yönelik politikalar ilk dönemlerde ülkelerine geri dönecekleri ihtimali üzerine inşa edilmeye çalışılmış ve sadece kamp içerisindeki çocuklara yönelik kısa vadeli politikalar hazırlanmıştır (Dinçer, 2012: 12’den alıntı).

MEB, 26 Nisan 2013 tarihinde ve 26 Eylül 2013 tarihinde yayımladığı genelgelerle ve çeşitli faaliyetlerle Suriyelilerin eğitim problemine çözüm olmaya başlamıştır.

“Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler” konulu genelge, MEB tarafından hazırlanan ilk resmi belge niteliğindedir. 26 Eylül 2013 tarihinde de “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” konulu daha kapsamlı bir genelge çıkarılmıştır. Genelge’ de şu konular kararlaştırılmıştır:

- *“Eğitimlerine ara vermek zorunda kalmış kamp içindeki Suriyeli çocuklara sene kaybı yaşamamalarını sağlayacak bir nitelikte eğitimin sunulması,*
- *Bu bağlamda yürütülecek eğitim hizmetlerinin koordinasyonunun MEB’in sorumluluğunda olması,*
- *Öğretmen ihtiyacının, o ildeki norm fazlası öğretmenlerden, yeterli olmaması durumunda şartlara uygun Arapça bilen kişilerin ders ücreti karşılığında MEB tarafından görevlendirilerek karşılanması,*
- *Aynı şekilde Suriyeli vatandaşlar arasından çocuklara eğitim vermek isteyen öğretmen veya şartlara uygun kişilerin, MEB tarafından değerlendirilerek ancak ücret talep etmemesi koşulu ile tamamen gönüllülük esasına dayalı bir şekilde görevlendirilmesinin yapılması,*
- *Eğitimin içeriğinin ise, MEB’in kontrolünde, Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanması, ayrıca Türk asıllı Suriyelilerin talep etmeleri halinde Türkiye müfredatında da eğitim görebilmesi,*
- *Türkçe öğrenmek isteyen Suriyeliler için tesis imkanları doğrultusunda Türkçe ve mesleki eğitim kursları açılması,*
- *Kampların dışında kalan Suriyelilerden oturma izni olanların 16 Ağustos 2010’da yayımlanan 2011/48 sayılı “Yabancı Uyruklu Öğrenciler” konulu genelge kapsamında kayıtları yapılarak okullaşmalarının sağlanmasıdır.”*

Kamp dışında yaşamını sürdüren göçmen çocuklar için fazla alternatif mevcut olmadığından, göçmen öğrenciler MEB’e bağlı okullarda Türk vatandaşlarıyla eğitim alabilmektedirler. İlk zamanlarda bu durum arkadaşlarına ve sınıfa uyum sağlamada sıkıntılar olsa da, birçok göçmen çocuğun bu şekilde akranlarıyla Türkçe eğitim aldığı bilinmektedir. Suriyeli çocuklar okullarda eğitimle birlikte Türkçe öğrenmekte ve dolayısıyla toplumla daha kolay bir şekilde entegre olup kaynaşabilme potansiyeline sahip olmaktadır. Ayrıca her mahalledeki devlet okulları sayesinde ve eğitimin ücretsiz olması, göçmen çocuklar için önemli bir gelecek vaat eden alternatif olarak düşünülmektedir. En önemlisi çocukların uyum sürecinde okul yönetimi, aileler ve eğitimciler tarafından ciddi bir şekilde desteklenmeleridir (Taş ve Özcan, 2018: 48).

Aşağıdaki tablolarda (Tablo 2.6. ile Tablo 2.7.) 26.04.2018 tarihi itibari ile Suriyeli göçmenlerin toplam öğrenci sayıları verilmektedir. Sınıf seviyelerine bakıldığında; GBM’lerde 83 bin 246 öğrenci eğitim alırken, devlet okullarında 381 bin 593 öğrenci, geçici eğitim merkezlerinde 138 bin 387 öğrenci ve açık okullarda ise; 9 bin 620 öğrenci bulunmaktadır. Okul öncesinde 33 bin 397 öğrenci, ilkokulda 378 bin 304 öğrenci,

ortaokulda 141 bin 278 öğrenci, lise ve diğer birimlerde eğitim alan öğrenci sayısı 59 bin 867 kişidir. Suriyeli göçmenlerin çoğu devlet okullarında okumaktadır ve devlet okulları arasında da en fazla öğrenci sayısı da ilkokulda bulunmaktadır.

Tablo 2.6. Suriyeli Göçmenlerin Toplam Öğrenci Sayıları

Öğrenci Sayısı				
Geçici Barınma Merkezleri	Devlet Okulları	Geçici Eğitim Merkezleri	Açık Okullar	Toplam
83.246	381.593	138.387	9.620	612.846

Kaynak: AFAD, 15.10.2018

Tablo 2.5.'te toplam Suriyeli öğrenci sayısı 612.846 kişidir. GBM'lerde 83.246, devlet okullarında 381.593, geçici eğitim merkezlerinde 138.387 ve açık okullarda 9.620 öğrenci eğitimlerine devam etmektedirler.

Tablo 2.7. Suriyeli Öğrencilerin Sınıf Seviyeleri ve Suriyeli Yetişkin Eğitimleri

Öğrencilerin Sınıf Seviyeleri				Yetişkin Eğitimleri	
Okul Öncesi	İlkokul	Ortaokul	Lise ve Diğer	Mesleki Eğitim	Genel Eğitim
33.397	378.304	141.278	59.867	87.168	216.060

Kaynak: AFAD, 07.05.2018

29 Nisan 2011 yılında Türkiye'ye sığınma sürecinde, yayımlanan bilgiler ve kamu görevlilerinin söylemleri doğrultusunda, Türkiye toplumunun Suriye'den gelen göçmenlere yönelik yaklaşımlarında önemli değişimler meydana gelmiştir. Türkiye'nin 2011-2012 yıllarında, Suriye'den gelen göçmenlerin kısa süre sonra ülkelerine geri dönecekleri politikası hâkimdi. Ancak Suriye iç savaşının uzaması ve belirsizlik halini alması, Suriye'den gelen göçmenlerin Türkiye'nin öngördüğü rakamlardan çok fazla olması beraberinde daha yapıcı çözümler üretilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede önceleri Suriyeli öğrencilerin diploma alamayacakları üzerine oluşturulan eğitimin, daha sonraları ise öğrencilerin mezuniyetlerinin belgelenmesi şeklinde tespit edilmiştir. Önceleri kamp dışında yaşayan Suriyeli göçmenlere yönelik önemli bir çalışma yapılmıyor iken, 2013 yılından itibaren önemli kararların alınıp uygulamaya başladığı görülmektedir. Suriye'den gelen öğrencilerin üniversite eğitimine, geçici bir çözüm olan 1 yıl özel öğrenci statüsü, 2013 yılında bir yıllık sınırlandırma kaldırılarak, belgesi olanların yatay

geçiş hakkı da tanınmıştır. Keza, 460 öğrenciye üniversiteyi kazanmayla birlikte yurt ve burs imkânlarından yararlanma hakkı verilmiştir (Seydi, 2014: 296).

Türkiye’de en çok Suriyeli göçmen bulunan İstanbul ilinde, yerel yönetimlerin göçmenlere yönelik eğitim çalışmaları ise; Bağcılar da Türkçe ve Arapça eğitim veren üç okulu mevcuttur. Küçükçekmece Belediyesi alanındaki tüm okullarda eğitim oranını takip etmektedir. Güngören Belediyesi ilçedeki iki okulla müşterek çalışmalar yürütmektedir. Burada bulunan iki özel okula farklı yerlerden öğrenciler de gelmektedir. Buralarda Suriyeli müfredatın öğretilmesinin dışında, Türkçe de öğretilmektedir. Fatih Kaymakamlığı ve Fatih Belediyesi hem İngilizce hem Türkçe dilinin öğretilmesi için kurslar açmışlardır. Kendi müfredatlarını uygulayabilecekleri bir okul da Esenyurt Belediyesi açmıştır. Zeytinburnu Belediyesi ise yetişkinler ve çocuklar için Türkçe ders vermektedir. Kadınlar için eğitimlerin verildiği bir merkez de ayrıca mevcuttur. Sultanbeyli Belediyesi ve Sancaktepe Belediyesi, Suriyeli göçmen çocukların eğitimi için işbirliği içerisinde. Sultanbeyli Belediyesi bölgesi içinde okullaşma oranı yüksek gözükmektedir (Artan ve Arıcı, 2017: 17).

Eğitim özellikle kamp dışındaki göçmenler için zordur. Şehirlerde yaşayan Suriyeli göçmenlerin sadece %10’u eğitimlerine devam edebilmektedirler. Diğer taraftan, Türkiye’de okuyabilmemiz için pasaport, ikamet izni veya polis kaydının olması gerekmektedir. Keza, eğitim Türkçe yapılması da çoğu öğrenciler için müfredatın takibini zorlaştırıyor. Suriye müfredatı ile Suriyeli öğretmenlerin verdiği Arapça eğitim ise yeni yeni vermeye başlanmıştır. Türkiye’de Arapça eğitimi veren bu türden 55 tane okul var; ancak bu okullar, okul çağına gelmiş tüm öğrencilerin eğitimini karşılayacak düzeyde değildir (www.ntvmsnbc.com, Erişim Tarihi: 22.09.2012).

Hemen hemen her gün televizyonlarda, gazetelerde ve sosyal medyada Suriyelilerle ilgili haberler çıkmakta. Çıkan haberlerin büyük bir bölümü ırkçı bir dile sahip ve doğruluktan uzaktır. Asılsız yapılan haberler toplumun huzurunu bozmakta ve kamuoyunu yanıltmaktadır. Bu nedenle doğru bilinen bazı yanlışları sıraladık: Devletin Suriyeli öğrencilere, Türk vatandaşı öğrencilerden daha çok burs verdiği iddiası doğru değildir. Suriyeli üniversite öğrencilerinin 1.200 lira burs aldığı iddiası doğru ancak; 1200 liralık bursun 180 lirası devletin kendi kaynaklarından, 1.020 lirası ise AB’den karşılanmaktadır. Suriyeli öğrenciler için üniversite konusunda hiçbir ayrımcılık

yapılmamaktadır. Türkiye’de Suriyeli bir öğrenciye hangi haklar tanındıysa, ABD vatandaşı olan bir öğrenci de aynı haklara sahiptir (<https://multeciler.org.tr>, Erişim Tarihi: 28.06.2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİTLİS İLİNDEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER VE SORUNLARI

3.1. BİTLİS'TEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER

Göç, hayatın tüm alanlarını kuşatan, mekân ve insan ilişkilerinin de yeniden inşasını gerektiren, kültürel ve sosyal boyutunun hukuki ve ekonomik boyutlarından daha fazla öne çıktığı bir sosyal olgudur. Ülkesinden binlerce kilometre uzakta olan göçmen, zihninde ülkesinde kalmaya devam edebilmektedir. Yeni hayatı, eski alışkanlıklara ve kurallara göre yaşama isteği bir takım uyumsuzlukları ve çatışmaları beraberinde getirmektedir. Göçün yönü ister az gelişmiş, ister gelişmekte olan, ister gelişmiş ülkelere doğru olsun, orijin kültürden kopuş aidiyet duygusunu zedelemekte, ilk kuşaklarda 'ne orada, ne burada' olabilme hissini doğurmaktadır (Adıgüzel, 2016: 172).

2019 yılı itibariyle Türkiye'nin büyük bir bölümünde Suriyeli göçmen mevcuttur. Birçok ilimize göre Bitlis'teki göçmen sayısı fazla olmamakla birlikte, GİGM'nin 19.09.2019 tarihi itibari ile Bitlis'teki göçmen sayısının toplamı 1.041 kişidir. 2019 yılı itibari ile Bitlis'in nüfusu ise 349.396 kişidir. Bitlis'te bulunan göçmenlerin toplam nüfusa oranı %0,30'dur. Bitlis'teki Suriyeli göçmenlerin büyük bir bölümü Kürt ve Arap halkından oluşmaktadır. Doğu ve Güneydoğuda Kürt ve Arap halkı çoğunlukta olduğu için buraya göç eden Suriyelilerin de aidiyet duygusu ile buralara göç etmelerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Farklı dile ve kültüre sahip olan insanların göçleri sonucu kültürel kaynaşmaların ve toplumsal değişimlerin yaşanması kaçınılmazdır. Ancak bu kaynaşma beraberinde sancılı bir süreci doğurmaktadır. Mekânsal uyumu zorlaştıran sebeplerden biri de gelinen yerde göçmenlerin mekâna kendilerini ait hissetmemeleri, geri dönme düşüncesinin olmasıdır. Bir diğer sebep ise sosyal mekânda meydana getirilen kümelenmedir. Göç edenler genelde gittikleri yerlerde tanıdıkları ya da akrabalarının olduğu alanlarda ikamet etmeyi tercih etmektedir. Bu durum sonucu mekâna uyum sağlama ve aidiyet duygusu geliştirmede gecikmeler ya da zorluklar yaşanmaktadır. Özellikle aynı dili konuşamama mekâna karşı yabancılığı ve önyargıyı arttırmaktadır (Harunoğulları ve Cengiz, 2014: 310).

3.2. YÖNTEM

3.2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada araştırma yöntemi olarak alan araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, bir deneğin/şeyin eleştirel biçimde incelenmesi sonucunda yeni gerçekleri bulmak ve yeni ilişkiler ve sonuçlara ulaşmak adına yapılan sorgulamalar ve arayışların tümüdür (Altunışık vd., 2005: 2). Nitel araştırma: “Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39).

3.2.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada, 2019 yılı itibari ile Bitlis ilindeki Suriyeli göçmenlerle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş ve gerekli durumlarda tercüman yardımı alınmıştır. Bitlis’te 9 ailede toplam 59 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu verilere göre Bitlis’teki Suriyeli göçmenlerin hane büyüklüğü 6.6’dır. Kadın ve erkek her yaş grubundaki göçmenlerle çalışılmıştır. Bu kişilerin %56’sı (33 kişi) erkek, %44’ü (26 kişi) kadınlardan oluşmaktadır. Görüşme gerçekleştirilen kişilerin %57.6’sı (34 kişi) 18 yaşından küçük, %30.5’i (18 kişi) 18-40 yaş aralığında, %8.4’ü (5 kişi) 40-55 yaş aralığında ve %3.3’ü (2 kişi) ise 55 yaşından büyük olanlardan oluşmaktadır. Tablo 3.1.’de, görüşme gerçekleştirilen 9 ailenin demografik özellikleri verilmiştir. Buna göre; görüşülen ailelerin yaş ortalaması 19.7’dir. Genç bir aile yapısından söz edilebilir. Hane başına düşen çocuk ortalaması ise 4’tür. 18 yaşından küçük olanların sayısı 34, 18 yaşından büyük olanların sayısı ise 25’tir.

Tablo 3.1. Bitlis İlinde Görüşme Gerçekleştirilen 9 Ailenin Demografik Özellikleri

Aile Sayısı	Erkek Sayısı	Kadın Sayısı	Çocuk Sayısı*	Toplam	Yaş Ortalaması
Aile-1	7	3	4	10	27
Aile-2	4	2	2	6	24
Aile-3	2	3	3	5	15
Aile-4	5	3	6	8	15
Aile-5	3	4	5	7	16
Aile-6	3	4	5	7	15

Aile-7	3	3	4	6	22
Aile-8	3	2	3	5	19
Aile-9	3	2	2	5	25
Toplam	33	26	34	59	

***18 Yaşından Küçük**

Araştırmada; Bitlis ilindeki Suriyeli göçmenlerin sorunlarına değinmek ve çözüm önerilerini geliştirmeye çalışmak hedeflenmiştir. Araştırma yöntemi olarak alan araştırması yöntemi seçilmiş olup Bitlis ilindeki göçmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmış, önceden hazırlanmış sorulara cevaplar alınmıştır. Bu bağlamda Bitlis Belediyesi, İl Göç İdaresi Müdürlüğü, Bitlis SYDV, Ahlat Belediyesi, Ahlat SYDV, Tatvan Belediyesi, Tatvan SYDV gibi bazı kamu kurumlarından ve vakıflardan bilgi alınmıştır.

3.2.3. Veri Toplama Aracı

Karataş (2017: 74)'a göre araştırmacı veri toplama araçlarını belirledikten sonra verileri toplamaya başlar. Nitel araştırmalarda yapılandırılmış görüşme sürecinin yanında doküman inceleme ve gözlem gibi yöntemler de kullanılmaktadır. Görüşme sırasında soruların anlaşılır ve açık bir şekilde katılımcıya yöneltilmesi ve gerekli durumlarda ek sorular sorularak araştırılan konunun derinleştirilmesi sağlanmalıdır. Katılımcının sözel ifadeleri doküman inceleme ve gözlem yöntemleri kullanılarak doğrulanmalıdır. Birden çok veri toplama yönteminin kullanılması elde edilen bulguların geçerliği ve güvenilirliğini artırma bakımından önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 89'dan alıntı).

Araştırmanın kapsamında, Bitlis ilinde yaşayan Suriyeli göçmenlerin sorunlarının çözümüne yönelik önceden hazırlanmış sorular kullanılmıştır. Alan araştırması yöntemi içerisinde değerlendirilen yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Her bir soru farklı veriyi elde etmek için hazırlanmıştır. Görüşme esnasında 5 ana soruyla beraber toplamda 15 soru sorulmuştur. Göçmenlere yöneltilen sorular bu tezin sonunda yer almaktadır.

3.2.4. Verilerin Analizi

Nitel araştırma kapsamında sorulardan elde edilen cevaplar neticesinde analizler, yorumlar ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

Görüşme sırasında göçmenlere sorulan sorulardan alınan cevaplar neticesinde benzer görülen cevaplar aynı kategori içerisinde değerlendirilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen 9

aileden (n=59) birer kişi seçilerek, 9 kişi örneklem olarak seçilmiş olup seçilen 9 kişiye; B₁, B₂, B₃, B₄, B₅, B₆, B₇, B₈ ve B₉ olarak birer kod numarası verilmiştir. Örneğin; aile-1=B₁; aile-2=B₂; aile-3=B₃; aile-4=B₄; aile-5=B₅; aile-6=B₆; aile-7=B₇; aile-8=B₈; ve aile-9=B₉ şeklinde kodlanmıştır.

3.3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bitlis ilindeki Suriyeli göçmenlerin Bitlis'e niçin geldikleri, ne kadar süredir burada oldukları, burada katlandıkları sıkıntıların ve problemlerin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılan yüz yüze görüşmelerin değerlendirildiği bu çalışmada öncelikle göçmenlerin düşünceleri ortaya konulmuş, daha sonra bu düşünceler çerçevesinde yorumlar yapılmıştır.

Kendileriyle görüşme yapılan göçmenlerin "Bitlis ilini, ekonomik anlamda gelişmemiş olmasına rağmen, burayı neden tercih ettiniz?" şeklindeki soruya ve alt başlığındaki sorulara verdikleri cevaplar şu şekildedir:

"Arkadaş tavsiyesiyle (B₁, B₂, B₄, B₅, B₆, B₉) veya bir akraba (B₃, B₇, B₈) aracılığıyla Bitlis iline geldik."

Görüşme gerçekleştirilen göçmenlerin %59'u (35 kişi) arkadaş tavsiyesi ile %41 (24 kişi) ise bir akraba aracılığı ile Bitlis'e gelmişler. Gelişmemiş bir il olmasına rağmen bir kısım göçmenler burada kazanacakları 50 liranın gelişmiş şehirlerde kazanacakları 100 liradan daha değerli olduğunu ve diğer şehirlerdeki ırkçı yaklaşımların ve dışlanmaların, Bitlis ilinde karşılaşılmadığı için burayı tercih etmişlerdir. Bitlis'te Suriyeli göçmenlere yönelik yerel halk tarafından herhangi bir ırkçı yaklaşım gözlenmemiş olup, yerel halkın bir kısım göçmenlere tepkileri sosyal dışlanma bağlamında kendini göstermektedir.

Dış göç hareketleri ile Türkiye'ye gelen göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler buldukları şehirlerde ırkçılık, ayrımcılık, sosyal dışlanma, yabancı düşmanlığı, ötekileştirme vb. sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Toplumda yerel halkın gelen göçmen gruplarla ilgili algıları, hem belli çalışma alanlarındaki arz ve talebin oluşumu açısından hem de sosyal dışlama ve ayrımcılık mekanizmalarının işleyişi açısından belirleyici olmaktadır (Ünal, 2014: 71).

"Türkiye'ye gelirken direk olarak Bitlis'e geldik (B₃, B₄, B₅, B₇, B₈), önce Gaziantep'e geldik sonra buraya geldik (B₁, B₂, B₆), önce Şanlıurfa'ya geldik sonra buraya geldik (B₉)."

Türkiye’de kamplarda yaşayan Suriyelilerin büyük çoğunluğu sırası ile Halep, İdlip, Lazkiye ve Hama’dan gelmişken; kamp dışında yaşayan göçmenlerin büyük çoğunluğu sırası ile Halep, Humus, İdlip ve Hama’dan gelmiştir (AFAD, 2017: 21). Suriyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğu, Suriye’deki iç savaş 2014 yılı ve sonraki yıllarda Halep şehrine yayıldığından, Bitlis iline Halep’ten, Halep’in ilçelerinden ve Halep köylerinden gelmişlerdir. Bitlis’te görüşme yapılan göçmenlerin tamamına yakını (52 kişi) Suriye’nin zikredilen yerlerinden gelmiştir. Göçmenlerin bir kısmı Suriye’den doğrudan Bitlis’e gelirken bir kısmı ise sınır illerinde (Gaziantep, Şanlıurfa) bir süre bekledikten sonra gelmiştir.

“Bitlis’e 2014 (B₁, B₃, B₄, B₅), 2015 (B₂, B₉) ve 2016 (B₆, B₇, B₈) yıllarında geldik.”

Suriye’deki iç savaş, 2014 yılı ve sonrasında Halep ve çevresine yayılması sonucunda bu yerleşim yerlerindeki vatandaşların bir kısmı Bitlis’e göç etmişlerdir. Savaş uçaklarının sürekli evlerinin üzerinden geçmeleri sonucu çocuklarının çok korkmalarının sadece kendileri için değil çocuklarına da güzel bir gelecek sunmaları özlemiyle göç ettiklerini ifade etmişlerdir.

Kamp dışında yaşayan Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğunun (%78,40) güvenlik/hayati tehlike sebebiyle Suriye’den ayrıldığı görülmektedir. Benzer biçimde kamplarda yaşayanların da çoğunluğunun Suriye’den ayrılış nedeninin güvenlik/hayati tehlike (%91,30) olduğu söylenebilir. Suriyeli misafirlerin Suriye’den ayrılma nedenleri olarak diğer kategorilerde de kamp içi ve kamp dışında bir farklılaşma olmadığını, Suriye’yi terk etmelerinde güvenlik/hayati tehlikeden sonra sırasıyla siyasi nedenlerin, ekonomik, sağlık nedenlerinin ve diğer nedenlerin etkin olduğu söylenebilir (AFAD, 2017: 24).

“İlk olarak Bitlis’in köyüne (B₁), Ahlat ilçesine ve köyelerine (B₂, B₃, B₆, B₈) ve Tatvan ilçesine (B₄, B₅, B₇, B₉) geldik.”

Tarımsal alanların en fazla olduğu yer Bitlis’in Ahlat ilçesidir. Ahlat’ta en çok Suriyeli göçmen bulunmasının asıl nedeni de tarım alanlarının (patates, domates, fasulye) diğer ilçelere göre fazla olmasıdır.

İl (Bitlis) Göç İdaresi Müdürlüğü’ne göre Bitlis’teki Suriyeli göçmenlerin çoğunluğunun sırasıyla Ahlat, Tatvan, Adilcevaz ve Güroymak ilçelerinde yaşamını idame ettirmektedir. Bitlis merkezde, Hizan ve Mutki ilçelerinde göçmen bulunmamaktadır. Bitlis’te bulunan

Suriyeli göçmenlerin tümü kayıt altına alınmıştır. Kaçak hiçbir göçmen bulunmamakta ve Bitlis iline gelen göçmenlere “Geçici Kimlik Belgesi” verilmektedir. Göçmenler il dışına çıktıklarında ise bu belge İl Göç İdaresi tarafından iptal edilmektedir. Kimi göçmenler ise sürekli ikametgâh aldıkları bilgisini aldım. Bitlis’te bulunan Suriyeli göçmenlerin çoğunluğu Ahlat ilçesinde yaşamını sürdürmektedirler. Ahlat SYDV’den edindiğim bilgilerde; Ahlat’ta yaşayan Suriyeli aile sayısı 68 olup, toplamda 510 kişi yaşamaktadır. Bitlis genelinde 1.030 göçmenin yaşadığı düşünüldüğünde yarısına yakını %49.51’i Ahlat’ta yaşamaktadır. Bunun en büyük nedeni ise Ahlat’ta iş imkanların (tarımsal alanlar) olduğu söylenebilir. Keza; Tatvan SYDV’den de aldığım bilgilerde, Tatvan ilçesinde yaşayan Suriyeli aile sayısı 47 olup toplamda 227 kişi yaşamaktadır. Bitlis’teki toplam Suriyeli göçmen düşünüldüğünde bunun %22.03’ü Tatvan’da kalmaktadırlar. Geriye kalan %28.46’sı oluşturan 293 kişi ise Adilceviz ve Güroymak ilçelerinde yaşamaktadır. Bitlis’teki göçmenlerin ikamet ettikleri yerlerin birinci nedeni ekonomik şartlardır.

Kendileriyle görüşme yapılan göçmenlerin “Bitlis ilindeki sıkıntılarınızı (sosyal ve ekonomik) anlatır mısınız?” şeklindeki soruya ve alt başlığındaki sorulara verdikleri cevaplar şu şekildedir:

“Bitlis’te en büyük sıkıntımız iş imkânlarının çok kısıtlı olmasıdır (B₁, B₄, B₆, B₇).”

Bitlis’te göçmenlerin en çok şikâyet ettikleri konuların başında iş imkânlarının çok kısıtlı olmasıdır. Kendilerine iş imkânlarının artırılması yönünde talepleri mevcuttur. Bitlis ili ekonomik bakımdan gelişmemiş olduğundan, göçmenler iş bulma noktasında zorluklar yaşamaktadır. İş bulan göçmenler ise ya düşük ücretle çalışmakta ya da ücretlerini alamamaktadır.

Türkiye’nin hemen hemen her yerinde daha çok mevsimlik tarım işlerinde çalışan Suriyeli göçmenler, tarım dışı alanlarda çalışanlar ise imalat, inşaat, sanayi ve hizmet sektörlerinde işçi olarak çalışmaktadırlar. İşgücü piyasasındaki çalışmaları ve sayıları ile Türkiye’de kalıcı olacakları düşünülen bu göçmen grubu mevsimlik tarımsal üretim için önemli bir emek oluşturmakla birlikte (Dedeoğlu, 2016: 15), kentlerde yaşayan göçmenler ise çok fazla sermaye ihtiyacı olmayan bağımsız işlerde (pazarcılık, çöp toplama, küçük esnafa yardım) çalışmaktadırlar. Ücretli olarak dokuma sanayi ve tekstil, demir doğrama, boya badana işleri, oto tamirciliği ve mobilya üretim atölyeleri, hamallık gibi önceleri kalifiye emek gerektirmeyen işler ile yaygın olarak da inşaat sektöründe

farklı işlerde çalışmaktadırlar ve benzer işlerde çocukların da çalıştıkları gözlenmektedir (Lordoglu ve Aslan, 2018: 723).

“Bitlis’e ilk geldiğimizde en büyük sıkıntımız Türkçeyi konuşamıyor olmamızdı (B₁, B₂, B₃, B₄, B₅, B₆, B₇, B₈, B₉).”

Bitlis’e gelen göçmenler ilk zamanlarda Türkçe hiç bilmediklerini ve bundan dolayı çok sıkıntı çektiklerini ifade etmişlerdir. Ancak zamanla, özellikle erkek göçmenler Türkçeyi öğrenmiş ve Türkçe konuşma ile ilgili bir sıkıntılarını kalmamıştır. Türkçe konuşamayan, ancak bir tercüman aracılığı ile konuşan erkek göçmenler de söz konusudur. Ailelerde kadın göçmenlerin çoğu Türkçe konuşmayı öğrenemediğini gözlemlenmiştir. Bunun en büyük nedeni kadınların çoğunun ev hanımı olmaları ve kendi aralarında Arapça konuşmalarınıdır. Görüşme yapılan ailelerin çocukları (23 çocuk, ilkökul-ortaokulda eğitim görmektedir) devlet okulunda Türkçe eğitim aldıkları için dil sıkıntıları bulunmamaktadır. Özellikle Suriye’den bebek olarak buraya gelenler ve şuan 6,7,8 yaşlarında olan çocuklar Türkçeyi ana dilleri gibi konuşmaktadırlar. Göçmenlerin bazıları ise yaklaşık 4-5 yıldır Bitlis’te bulunmalarına rağmen Türkçeyi konuşmamaktadır.

Türkiye’deki Suriyelilerin durumu hâlihazırda düşünüldüğünde uyum noktasında karşılaştıkları birtakım zorluklar bulunmaktadır. Dil engeli bu zorlukların başında gelmektedir. Arapça konuşulan ülkelere göç eden Suriyeliler açısından dil bir engel teşkil etmezken, Türkiye’ye göç edenlerin eğitime, iş ortamlarına, günlük hayata ve diğer koşullara uyum sağlamalarında Türkçe ciddi bir engel oluşturmaktadır (Moralı, 2018: 1428). Dil sorunu yaşayan Suriyeli göçmenler kendi içlerinde yaşamaya devam edecek ve bu durumda toplumun diğer kesimleriyle uyum sorunu, iletişim kopukluğu ortaya çıkabilecektir. Bu sebeplerde dolayı çocuklara kendi dilini unutturmayacak, çocukları okula gittiği zaman eğitimden geri kalmayacak dil eğitimi hedef alınmalıdır (Tanrıku, 2017: 132).

“Geçimimizi esnaflık (B₁, B₄), kapıcılık (B₂), kendi deyimleriyle fahri öğretmenlik (B₃, B₅, B₈) ve işçilik (B₇, B₉) yaparak sağlıyoruz.”

Göçmenler, esnaflık (dükkân, market), kapıcılık, özel medreselerde fahri öğretmenlik, sanayide ustalık, boyacılık ve ziraat gibi iş kollarında çalışmaktadırlar. Ziraat işinde çalışan göçmenler günlük 50-55 TL kazanmakta, diğer işlerde çalışan göçmenler ise aylık ortalama 1.000 TL-1.300 TL arasında kazanmaktadır. Ancak ailede bir veya birkaçının

çalışıyor olması, düşük ücret almaları ve aile fertlerinin çok olması kazandıkları para kendilerine yetmemektedir. Bir kısım göçmen dilencilik meslek edinmiş ve bu şekilde hayatını idame ettirmektedir.

Türkiye'ye ilk girişlerin başladığı 2011 yılı Nisan ayından Ocak 2016'ya kadar geçici koruma kapsamındaki Suriyeli göçmenlerin yasal olarak çalışması mümkün değildir ve bu dönem aralığında çalışanların tümü kayıt dışıdır. Yasadışı yollardan ya da pasaportsuz olarak Türkiye'ye giriş yapan ve geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli göçmenler, 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun'dan yararlanamamaktadırlar. Suriyeli göçmenlerin çalışmalarına dair usul ve esasları belirleyen Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, Bakanlar Kurulunca 15 Ocak 2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (Kaygısız, 2017: 5).

“Bitlis'te SYDV'den (B1, B3, B6, B9) yardım alıyoruz.”

Bazı göçmenler SYDV'den yardım almaktadır ve ailedeki her birey için aylık 100 TL almaktadırlar. Bir kısım göçmen herhangi bir kurum-kuruluştan yardım almamaktadır. Bir ailede; en az yaşlı birinin bulunması, en az iki çocuğun okuyor olması veya 1 kız ve annesinin yaşıyor olması gibi şartlardan birini sağlayan ailelerin, Sosyal Yardımlaşma Müdürlüğü'nden kişi başı aylık 120 lira aldıklarını ifade etmişlerdir. Bazı göçmenler ise özel ve kamu kurumlarından herhangi bir yardım almamaktadır.

Yaptığım görüşmelerde, belli şartları sağlayan ailelere devlet yardımı yapıldığını ifade etmişlerdir. Örneğin; Ahlat'ta 54 aileye sosyal uyum kapsamında kişi başı aylık 120 TL nakdi yardım yapılmaktadır. Eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardım programı kapsamında (dul aylığı) bir kişi iki ayda bir 550 TL yardım yapılmaktadır. Ayrıca her haneye 1.500 kg. kömür yardımı yapılmaktadır (Ahlat SYDV, 2019:1). Aynı şekilde Tatvan'da 25 aileye sosyal uyum kapsamında toplam 149 kişi yardım almaktadır. SHÇEK'dan 2 aile aylık 986 TL. ve 1 ailede de aylık 930 TL yardım almaktadır (Tatvan SYDV, 2019: 1). Bitlis SYDV'ye göre Bitlis merkezinde hiçbir Suriyeli göçmenin kalmadığı ve hiçbir göçmen aileye yardımda bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Tatvan Belediyesi ise; ilk zamanlarda (2014-2015 yıllarında) Tatvan ilçesine gelen göçmenlere gıda yardımında buldukları ancak sonraki yıllarda belediye olarak göçmenlere hiçbir yardımın yapılmadığını ifade etmişlerdir.

Göçmen ailelerin en büyük sıkıntılarından bir diğeri kiralık ev bulmalarında yaşadıkları sorunlardır. Aileler kiralık evleri zorlukla bulduklarını ve kiraladıkları evlerin satılacağı korkusu ile yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Göçmenlerin kiraladıkları evler genellikle giriş katları veya bodrum katlardır. Kira fiyatları, 250 TL. ile 400 TL arasında değişiklik göstermektedir. Bitlis ilinde kira fiyatları yer yer değişmekle birlikte ortalama 500 ile 1.000 TL arasında değişiklik göstermektedir. Bitlis'teki kira piyasasına göre göçmenlerin ödedikleri kiralar makul düzeyde olsa da bu tutar onlar için yüksek gözükmektedir.

“Bitlis halkı ekonomik olarak bize yardımda bulundular (B₁, B₃, B₆, B₇, B₈).”

Görüşme yapılan göçmenlerin büyük bir kısmı yerel halkın kendilerine yardımda bulduklarını, Bitlis halkından memnun olduklarını ancak bir kısım göçmen de kendilerine hiçbir yardımda bulunmadıklarını ifade etmişlerdir.

Türkiye’de Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sürecine yönelik tartışmalar ve çalışmalar söz konusudur. Yapılan çalışmalar, Suriyelilere yönelik toplumsal kabulün üst düzeyde gerçekleştiğini belirtmekle birlikte zaman ve şartların değişimiyle bu durumun sürdürülebilir niteliğini kaybettiği ve sınırlara dayandığı da ifade edilmektedir. Çeşitli kentlerde göçmenlere yönelik artan tepkiler Suriyeli göçmenlerin artık istenmediği, toplumsal kabul ve uyum sürecinin istenen düzeyde gerçekleşmediği yönünde bir eğilimin yaşandığını da göstermektedir (Yıldırımalp vd., 2017: 108).

“Devlete geri ödemek şartıyla bize kredi desteği sağlansın (B₁,B₄) ve bize vatandaşlık hakkı verilsin (B₅, B₈).”

Bitlis'teki esnaf göçmenler, devletin kendilerine herhangi bir kredi yardımı yapmamasından yakınmaktadır. Kredi sağlanması durumunda çok daha iyi bir işyerini açacaklarını ve daha çok kazacaklarını ifade etmişlerdir. Kur'an kurslarında öğretmenlik yapan göçmenler ise kadrolarının olmamasından şikâyetçidir. Bir kısım göçmen ise vatandaşlık hakkının kendilerine verilmesini istemektedir.

“Ev hanımıyım(B₁, B₃, B₄, B₅, B₆, B₇, B₈), Kuran öğretiyorum (B₂); ancak burada bir tekstil fabrikası kurulursa çalışmak istiyorum (B₁, B₃, B₄, B₅, B₆).”

Görüşme gerçekleştirilen Bitlis'teki Suriyeli göçmen kadınların çoğu ev hanımıdır. Kadınların ev hanımı olması, Bitlis'te kadınlara yönelik iş imkânlarının çok kısıtlı olması büyük etkindir. Kadınlar tekstil işinden anladıklarını ifade etmişler ve burada bir tekstil

fabrikasının açılması durumunda çalışacaklardır. Kadınların en büyük problemi çocuklarını okuturken katlandıkları ekonomik sıkıntılar veya bazı göçmenlerin çocuklarını okula gönderememeleridir. Buradaki göçmen kadınların çoğu Türkçe bilmemektedir. Bunda kadınların sürekli evde olması, toplumla iletişim halinde olmaması ve kendi aralarında anadillerini konuşmaları etkilidir.

Bitlis'te göçmen kadınların ve çocukların bir kısmı dilencilik meslek edinmiş durumdadır. Burada dilenen göçmenlerin büyük çoğunluğu Suriye'de de dilencilik yapmaktaydı, şeklinde ifade etmişlerdir. Diğer göçmenler ise kendi deyimleriyle açıktan ölse dilenmeyiz, diyorlar. Göçmen kadın ve çocukların caddelerde dilenmesi, kadınların fuhuş ve kız çocukların da cinsel istismara açık alanlar oluşmasına sebebiyet vermektedir. Muhafazakâr bir yapıda olan Bitlis halkı dilenen göçmenlere zaman zaman tepki göstermesine neden olmaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli göçmen kadınların yaygın sorunları erken evlilik, ikinci eş ve fuhuş olaylarıdır. Çoğunlukla basından takip edilen bu tarz olaylar emniyet kayıtlarına da girmiştir. Erken evliliğin göçmen açısından kendi yaşamını buradaki akrabaları aracılığıyla güvence altına alabilmek ve kadını korumak olarak ortaya çıkabildiği belirlenmiştir. Özellikle para karşılığında kızını evlendiren ailelerin kendi ekonomik ihtiyaçları bağlamında meseleye baktıkları görülmüştür (www.madde14.org›images›MersinUnivSuriyeCalistay, Erişim Tarihi: 13.03.2014).

Bitlis'te görüşme gerçekleştirilen göçmen ailelerde, kadınların erken yaşlarda evlendirilmediklerini ve buna karşı olduklarını ifade etmişlerdir.

Akpınar (2017: 26)'a göre aile bireylerinin ve Suriyeli kadınların psikolojik desteğe ihtiyacı olup/olmadığı konusu; kamp dışı ve kamp içi birlikte ele alındığında, kadınların %52'si kendilerinin veya yakınlarının psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. Başka bir deyişle, kadınların yarısından fazlası, kendilerinin veya yakınlarının psikolojik desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Kamp dışında kendilerinin veya yakınlarının psikolojik destek ihtiyacını belirten kadınların oranı %49 ve kamp içinde ise bu oran %55'tir. Kamp içinde yaşayan kadınların kamp dışında yaşayan kadınlara oranla daha çok psikolojik destek ihtiyacı belirtmeleri üzerinde durulması gereken bir durumdur. (AFAD, 2014: 38'den alıntı).

Kendileriyle görüşme yapılan göçmenlerin “Eğitim durumunuz nedir?” şeklindeki soruya ve alt başlığındaki sorulara verdikleri cevaplar şu şekildedir:

“Bitlis’te çocuklarımız ilköğretim okullarında eğitim görmekteler (B₁, B₂, B₄, B₅, B₆, B₇, B₈) ve biz de Suriye’de ilkokuldan (B₂, B₃, B₄, B₅, B₆, B₈), liseden (B₂, B₇, B₉) ve üniversiteden (B₁, B₄, B₆) mezun olduk.”

Göçmenlerden 6 yaşından büyük 44 kişinin eğitim düzeyi şu şekildedir: Okur-yazar olmayan 6 kişi, ilköğretimden (ilkokul-ortaokul) mezun olan ya da okumaya devam eden 23 kişi, liseden mezun olan ya da okuyan 8 kişi, üniversite bitirmiş olan 4 kişi ve yüksek lisans mezunu olan 3 kişidir.

“Çocuklarımızı okula gönderiyoruz (B₁, B₂, B₄, B₅, B₆, B₇, B₈).”

Yaptığım çalışmada, 18 yaşından küçük olan 34 çocuktan 23’ü eğitimine devam etmektedir. 11 çocuk ise okula gitmemektedir. Ahlat ilçesinde şartlı nakit yardımı programı kapsamında hem kız hem erkek öğrencilere aylık 50 TL yardım yapılmaktadır (Ahlat SYDV, 2019:1).

Bitlis ilinde okuyan Suriyeli göçmen sayısı aşağıdaki tabloda düzenlenmiştir. Tablo 3.2.’de; Bitlis genelinde okuyan (ilkokul-ortaokul) Suriyeli erkek öğrenci sayısı 56, kız öğrenci sayısı ise 60 kişidir. Bitlis’te hem ilkokul hem de ortaokulda okuyan toplam öğrenci sayısı 116 kişidir. Bitlis’te toplam Suriyeli göçmen sayısı 1.030 olduğu düşünüldüğünde, okuyan öğrenci sayısı toplam Suriyeli göçmenlerin %11.26’sını oluşturmaktadır. En fazla öğrenci sayısının olduğu yerler Ahlat ve Tatvan ilçeleridir. Ahlat’ta toplam 74 öğrenci, Tatvan’da toplam 29 öğrenci bulunmaktadır. Sırasıyla Adilcevaz’da 7, Bitlis Merkez’de 4 ve Güroymak’ta ise 2 öğrenci mevcuttur. Bitlis’in Mutki ve Hizan ilçelerinde Suriyeli öğrenci bulunmamaktadır.

Tablo 3.2. Bitlis Genelinde Okuyan (İlkokul-Ortaokul) Suriyeli Öğrenci Sayısı

İl	İlçe	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf	
		E	K	E	K	E	K	E	K
Bitlis	Ahlat	11	10	7	11	10	10	2	3
Bitlis	Güroymak	-	-	-	-	1	-	-	1
Bitlis	Merkez	1	1	1	-	-	1	-	-
Bitlis	Tatvan	5	10	-	3	-	2	-	1
Bitlis	Adilcevaz	3	-	-	-	-	-	-	-
Genel Toplam		41		22		24		7	

Tablo 3.2. Bitlis Genelinde Okuyan (İlkokul-Ortaokul) Suriyeli Öğrenci Sayısı (devamı)

İl	İlçe	5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf	
		E	K	E	K	E	K	E	K
Bitlis	Ahlat	1	3	4	1	1	-	-	-
Bitlis	Güroyamak	-	-	-	-	-	-	-	-
Bitlis	Merkez	-	-	-	-	-	-	-	-
Bitlis	Tatvan	4	2	2	-	-	-	-	-
Bitlis	Adilcevaz	2	-	1	1	-	-	-	-
Genel Toplam		12		9		1		-	

Kaynak: Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü (18.07.2019)

E: Erkek, K: Kız

Bitlis'te ortaöğretimde okuyan Suriyeli erkek öğrenci sayısı 1 iken, kız öğrenci bulunmamaktadır. Bitlis'te ortaöğretim/lisede okuyan Suriyeli öğrencinin toplam Suriyeli göçmenlere oranı ise %0.09'dur. 9. Sınıf, 10. Sınıf ve 12. Sınıfta hiç öğrenci bulunmamakta, 11. sınıfta ise sadece 1 erkek öğrenci bulunmaktadır (Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 18.07.2019).

“Bitlis'teki devlet okullarında Arapça eğitim verilmemektedir (B₁, B₂, B₃, B₄, B₅, B₆, B₇, B₈),”

Göçmenler, Bitlis'teki devlet okullarında Arapça eğitimin verilmediği, kendilerinin de bunu istemediklerini ifade etmişlerdir. Sosyal uyum açısından çocuklarının Türkçe eğitim almalarını istemektedirler.

Devlet okullarının herhangi birine belgelerini teslim eden göçmen ailelerin çocukları okuyabilmektedirler. Üniversite okumak isteyen göçmenler ise üniversitede sadece Türkçe yeterlilik sınavına tabi tutulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak ekonomik durumu kötü olan ailelerin çocuklarını okula gönderemediklerini, kendi geçimlerini zor sağladıklarını ve bu yüzden çocuklarını çalıştırmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bazı çocukların yaşları küçük olduğundan (4, 5, 6 yaşlar), hem okula gönderemediklerinden hem de bir işte çalışamadıklarından dolayı dilencilik yaptıklarını söylemişlerdir. Ancak kimi aileler ise her türlü ekonomik sıkıntılara rağmen çocuklarını okuttuklarını, çocuklarımız bizim gelecek teminatımız olduklarını ve çocuklarının okul dışında boş zamanlarında harçlıklarını çıkarmak için yarı zamanlı işlerde çalıştıklarını söylemişlerdir.

MEB' in yeni genelgesi 2014 yılının Eylül ayında yayınlanmıştır ve geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenler de dâhil tüm yabancıları kapsamaktadır. Kayıt altındaki Suriyeli göçmenlerin tümü bu genelgeye göre devlet okullarına (1-12. sınıf) kaydını yapabileceklerdir. 98'le başlayan 'Yabancı Tanıtma Belgesi' sahibi olan Suriyeliler 99'la başlayan 'Geçici Koruma Kimlik Belgeleri' verilene kadar e-okul sistemi yerine yeni bir bilgi işletim sistemi üzerinden kayıt edilebileceklerdir (YOBİS). İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde kurulacak olan il eğitim komisyonlarında denklik ve belgeleme işlemlerini de yaptırabileceklerdir. Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim belgesi olmayanların denklikleri ise beyan esasına göre seviyelerinin belirlenme işlemi tamamlandıktan sonra yapılabilecek ve MEB'in uygun gördüğü veya tahsis ettiği yerlerde geçici eğitim merkezlerinde Suriyeli öğrenciler yaşam ve dil becerisi gibi uygun görülen konularda eğitim alabileceklerdir. Bu genelgenin yayımlanması Suriyeli göçmenlerin eğitim alanında oldukça olumlu bir gelişme olarak gözlemlenmektedir (Yonca, 2014:31).

Suriye iç savaşıyla beraber yıkımlar da başlamıştır. Bu yıkımların belki de en önemlisi eğitimidir. Ülkesinden kaçan ve eğitimini yarıda bırakıp Bitlis iline yerleşen göçmenlerin, MEB ile AB ortak çalışması kapsamında "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi" ile eğitimlerine devam edebilmektedirler.

Kendileriyle görüşme yapılan göçmenlerin "Sağlık hizmetlerinden nasıl faydalanıyorsunuz?" şeklindeki soruya ve alt başlığındaki sorulara verdikleri cevaplar şu şekildedir:

"Sadece devlet hastanelerinde ilaç ve tüm giderlerimiz karşılanıyor (B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, B9)."

Göçmenlerle yaptığım görüşmelerde, Bitlis'e ilk geldikleri zamanlarda (2014) ilaçları kendi imkânları ile aldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak Geçiş Koruma Belgesi (kendi anlatımlarıyla 'bizim kimliğimiz') olanların devlet hastanelerinden tüm muayenelerden ücretsiz faydalandıklarını söylemişlerdir. İlaç paralarının tümünün devlet tarafından karşılanmaktadır. Bir kısım göçmenler ise devletin tüm ilaç giderlerini karşılamadıklarını ifade etmişlerdir.

Bitlis ili AFAD yetkileri ile yaptığım görüşmelerde göçmenlere yönelik tüm eczane ödemelerinin kendilerinin yaptığını ve 2017 yılına kadar 80 bin TL. ilaç ödemelerini yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ancak 2018 yılı Nisan ayından itibaren göçmenlere yönelik

ilaç ödemelerinin göç idaresine devrettiklerini ve hastane giderlerini de Bitlis İl Sağlık Müdürlüğü'ne devrettiklerini söylemişlerdir. Göçmenlerin diğer ülkelerdeki akrabalarının sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanmadıklarını ifade etmişlerdir. Mesela; Lübnan'da akrabalarının birinin gözüne bir madde kaçtığını, hastaneden içeri almadıklarını, ancak 4.000 dolar getirmeleri halinde ameliyat edeceklerini söylemişlerdir. Akrabalarının parayı temin edene kadar gözünü kaybettiğini ifade etmişlerdir. Diğer ülkelerde buna benzer uygulamaların olduğunu söyleyen göçmenler Türkiye'de sağlık hizmetlerinden ücretsiz bir şekilde faydalandıkları için Türkiye Cumhuriyeti'ne müteşekkir olduklarını ifade etmişlerdir.

Kendileriyle görüşme yapılan göçmenlerin "Suriye'deki iç savaş bittiği takdirde tekrar ülkenize dönecek misiniz?" şeklindeki soruya verdikleri cevaplar şu şekildedir:

"Suriye'de şartlar normalleştiği takdirde tekrar ülkemize döneceğiz (B₁, B₂, B₃, B₆, B₇, B₉), ülkemize tekrar dönmeyi düşünmüyoruz (B₃, B₄, B₈)."

Görüşme gerçekleştirdiğim göçmenlerin büyük bir bölümü savaş bittiği takdirde Suriye'ye geri döneceklerdir. Bir kısım göçmen ise kendi düzenlerini burada kurduklarını, çocuklarının buraya alıştıklarını ve geri dönmeyeceklerini ifade etmişlerdir.

Bitlis ili muhafazakâr bir yapıya sahiptir. Bu muhafazakâr yapının göçmenler tarafından bozulması Bitlis halkı tarafından bazen tepkilere neden olmaktadır. Göçmenlerin bir kısmı cami önlerinde, caddelerde ve dükkânlarda dilencilik yapmaları, yerel halk tarafından hoş karşılanmamaktadır. Keza bazı göçmenlerin toplu taşıma araçlarına ya ücretsiz binmekte ya da düşük ücret ödemektedir. Bitlis iline gelen göçmenlerin büyük bir bölümü Kürtlerden ve çok az bir kısmı da Araplardan oluşmaktadır. Arap göçmenler dil sorunu yaşadıklarından toplumla iletişim kurmakta sıkıntı çekmektedirler.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Suriye vatandaşlarının meşru hak talepleri, Mart 2011 yılında Suriye’de halk hareketinin başlamasına neden olmuştur. Suriye yönetimi tarafından taleplerin bir kısmı yerine getirilirken bir kısmı da yerine getirilmediği gibi silahlı güce başvurmuştur. Kitlesele yürüyüşler başlamış ve bugün Suriye’de önü alınamayan bir iç savaş halini almıştır. Suriye iç savaşın başlamasıyla birlikte vatandaşlar canlarını kurtarmak için göç etmek zorunda kalmıştır. Komşu ülkelere göç eden ve ülke içerisinde yer değiştirmek zorunda kalan Suriyeliler, Türkiye’ye yoğun bir biçimde göç etmişlerdir. Türkiye’ye göç eden Suriyeli göçmenler ilk zamanlarda kamplara yerleştirilmişlerdir. Türkiye ilk zamanlarda, Suriye iç savaşının kısa süre sonra biteceğine inandığı için açık kapı politikası izlemiştir. Bu nedenle ilk dönemlerde göçmenlerin kaydı tutulmamıştır. GİGM’nin verilerine göre Türkiye’de 15.08.2019 tarihi ile toplam 3.649.750 Suriyeli göçmen vardır. 64.333 göçmen GBM’de kalırken, 3.585.417 göçmen de GBM’nin dışında yaşamaktadırlar.

Suriye iç savaşının devam etmesine bağlı olarak Türkiye’deki göçmen sayısındaki artış beraberinde bir takım problemleri de getirmektedir. Bu problemler genel olarak eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal, ekonomik olarak özetlenebilir. Sayıları milyonları bulan Suriyeli göçmenlerin sorunları büyük oranda çözülebilmiş değildir. Eğitim, sağlık, barınma gibi sorunları ve temel ihtiyaçları giderilmemiş çok sayıda Suriyeli aile mevcuttur. Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Yayınlanmış raporlar incelendiğinde, özellikle sınır illerindeki bölge halkının Suriyeli göçmenleri istemedikleri yönünde genel bir algı oluşmuş durumda. Suriyeli kadınlarla dini nikâh kıyılarak, çok eşliliğin sınır illerimizde artış göstermesi aile içi huzursuzlukların artmasına neden olmaktadır. Yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasında sosyal uyum sorunu da yaşanmaktadır. Dil, kültür, yaşam tarzlarının farklılığı problemlerin ana kaynağıdır diyebiliriz.
- İşverenler, Suriyeli göçmenlerin sayısının artmasıyla birlikte ucuza işçi çalıştırmaları, yerel halkı işten çıkartmaları da halkta huzursuzluğa neden olmaktadır. Suriyeli göçmenlerin bu olumsuzluklarına rağmen olumlu katkıları da mevcuttur. Özellikle Suriyeli göçmenler arasında farklı meslek sahibi olanların

Türkiye’de dükkân açmaları, esnaflık yapmaya başlamaları, yerel halka fayda sağlamaktadırlar. Sayıları milyonları bulan Suriyeli göçmenler barınma, yeme-içme, giyinme gibi temel ihtiyaçlarını yerel esnaflardan-işletmelerden karşılaması bu anlamda da göçmenlerin ekonomiye katkıları olmuştur.

- Üzerinde durulması gereken en önemli konu eğitimidir. Türkiye, göçmenlere yönelik eğitime teşvik ve eğitimi özendirme politikaları geliştirmelidir. Okuma çağındaki her çocuk ve gence eğitim kolaylığı sağlanmalıdır. Türkiye’deki milyonlarca Suriyeli göçmenlerin temel ihtiyaçların akabinde eğitimleri dikkate alınmalıdır. Çünkü eğitimsiz bir toplum Türkiye’ye sadece yük ve tehdit niteliğinde olacaktır. Suriyeli çocuklara okuyabilme imkânı sağlanmalı, devlet yardımı ile ortaöğretim, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora okumaları teşvik edilebilir.
- Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğu (%90) kamp dışında yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Uzun vadede göçmenleri topluma kazandırabilmeli, göçmenlere yönelik ırkçılık, şiddet gibi durumların oluşmaması topluma anlatılabilir. Çünkü Türkiye’de yerleşik düzenini kuran birçok Suriyeli göçmen, savaş bitiminde ülkelerine dönmeyeceklerdir.
- Suriye’deki iç karışıklıkların devam etmesi ve Suriye’de bir iç savaş halini alması, savaşın ne zaman biteceğinin belirsizliği, Türkiye’deki milyonlarca Suriyeli göçmenlere yönelik daha uzun vadede planların yapılması bir mecburiyet olmuştur. Mesela Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı isteyen göçmenlere vatandaşlık hakkı verilebilir. Vatandaşlık hakkı istemeyen göçmenler ise (savaş bitiminde ülkesine dönecek olanlar) Suriye sınırına yakın bir kaç bölgede çadır kentler ve konteynır kentler kurularak tüm Suriyeliler buralarda toplanabilir. Ulusal ve uluslararası yapılan tüm yardımlar kurulacak olan bu kentlerdeki göçmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda kullanılabilir.
- Bitlis’teki Suriyeli tüm göçmen ailelerin çocukları, özellikle dilenciliği meslek edinmiş olan ailelerin çocukları, devlet tarafından okula gönderilmeleri teşvik edilebilir. Bu çocukların eğitime devam etmeleri sağlanabilir, toplum için oluşabilecek olumsuzlukların (hırsızlık, cinsel istismar vb.) önüne geçilebilir.
- Bitlis halkının zaman zaman tepkilerine neden olan göçmenlerin caddelerde, cami önlerinde dilenmeleri önlenebilir ve göçmenler tarafından halkın asayişini

bozabilecek durumların önüne geçilebilir. Özellikle göçmen kadınlar ve kız çocukların caddelerde dilenmeleri yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumları tarafından önlenmelidir. Kadınların tacize ve kız çocukların da cinsel istimara açık olduğu bu alanlar bertaraf edilebilir. Böylelikle, muhafazakâr bir yapıda olan Bitlis ilinde bu tür olumsuzların önüne geçilebilir.

- Bitlis'te bulunan vasıflı göçmenlere yönelik devlet teşviki sağlanabilir. Esnafılık, ustalık vb. işlerde çalışan göçmenlerin işyerini kurabilmeleri ve mevcut işletmelerini büyütebilmeleri için devlet kredi imkânı sağlayabilir.
- Bitlis'te devlet hastanelerinde göçmenlerden kaynaklı yaşanan yoğunluk söz konusudur. Göçmenlerin sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaları ve yaşanan yoğunluktan dolayı yerel halkın zaman zaman tepki göstermesine neden olmaktadır. Bununla beraber yerel halkın sağlık hizmetlerinden yeterli düzeyde faydalanmadıkları hissine neden olmaktadır. Hastanelerdeki yoğunluğu azaltmak için göçmenlerden bir miktar ücret (giriş ücreti vs.) alınabilir.

Türkiye en çok Suriyeli göçmen barındıran ülke konumundadır. Türkiye, Suriye iç savaşının çıktığı ilk zamanlarda açık kapı politikası uygulayarak, Suriye'den gelen tüm göçmenleri kabul etmiştir. Kitlesele göçlerle ilgili hâlihazırda bir kanun mevcut değildi. Ancak 4 Nisan 2013 tarihinde YUKK çıkarılarak Suriyeli göçmenlere "şartlı mülteci" statüsü verilmiştir. Türkiye toplumu mozaik bir yapıya benzemektedir. Mozaikten oluşturulmuş bir duvardaki her bir taşın renkleri farklı farklı renklerden şaheser bir yapının ortaya çıkması gibi, Türkiye toplumu da farklı etnik kökenli milletlerin bir arada yaşamasıyla güçlü bir devlet oluşturmaktadır. Türkiye, geçmişinden bugüne dek kendisine sığınan herkese kendi imkânları dâhilinde yardımda bulunmuş ve en son olarak Suriye'den gelen milyonlarca göçmene de kapılarını açmıştır. Suriye iç savaşı bittiği takdirde, Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin bir kısmı ülkelerine dönmeyecekleri muhtemeldir. Türkiye'de yerleşik düzenini kurmuş, Suriye'ye dönmek istemeyen göçmenlere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlık hakkı verilebilir. Vatandaşlık hakkı verilen göçmenlere, yabancı olma hissinden kurtulup, aidiyet duygusu içerisinde bu ülkenin birer ferdi olarak kendilerini hissedeceklerdir.

BITLİS İLİNDEKİ SURIYELİ GÖÇMENLER VE SORUNLARINA YÖNELİK SORULAR

1-) Bitlis ilini, ekonomik anlamda gelişmemiş olmasına rağmen, burayı neden tercih ettiniz?

- A) Bitlis'e nasıl geldiniz?
- B) Bitlis'e ne zaman geldiniz?
- C) Bitlis'te ilk olarak yerleştiğiniz yer neresi oldu?

2-) Bitlis ilindeki sıkıntılarınızı (sosyal ve ekonomik) anlatır mısınız?

- A) Bitlis'e ilk olarak geldiğinizde karşılaştığınız probleminiz ne oldu?
- B) Geçiminizi nasıl sağlamaktasınız, aylık ortalama ne kadar ücret almaktasınız?
- C) Bitlis'te yardım aldığınız özel ve kamu kurumları nelerdir?
- D) Bitlis halkı ekonomik olarak size yardımcı oldu mu, Bitlis halkından memnun musunuz?
- E) Bitlis'teki Suriyeli göçmenlere yönelik ne tür sosyal yardımların yapılmasını istersiniz?

F) Kadınların aile içi sıkıntıları ve sosyal hayata yönelik beklentileri nelerdir, yerel halkın göçmen kadınlara bakış açısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

3-) Eğitim durumunuz nedir?

- A) Çocuklarınızı okula gönderiyor musunuz?
- B) Bitlis'teki devlet okullarında Arapça eğitim veriliyor mu?

4-) Sağlık hizmetlerinden nasıl faydalanıyorsunuz?

5-) Suriye'deki iç savaş bittiği takdirde tekrar ülkenize dönecek misiniz?

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2016). Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler. Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu. İstanbul
- Akpınar, T. (2017). “Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar.” *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 03 (03), 26-28.
- Altunışık, R., R. Çoşkun vd. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
- Ağır, O. (2018). “Türkiye’deki Suriyelilere Sağlanan Kamusal Hizmetlere Yönelik Bir Değerlendirme.” Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, *İİBF Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 117-118.
- Ağır, O. ve M. Sezik (2015). “Suriye’den Türkiye’ye Göç Dalgasında Kaynaklanan Güvenlik Sorunları.” *Birey ve Toplum, Bahar*, Cilt 5, Sayı 9, 107-109.
- Aktaş, M. (2015). “Türkiye’nin Göç Politikası ve Göçmenlerin Sorunları”. Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
- Artan, T. ve A. Arıcı (2017). “İstanbul’da Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Değerlendirilmesi”. *Sosyal Çalışma Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 15-19.
- Barkın, E. (2014). “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi.” *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 1 Sayı 12, 337-339.
- Bidinger, S., A. Lang vd. (2014). Protecting Syrian Refugees: Laws, Policies, and Global Responsibility Sharing, Boston University School of Law.
- Bülbül, S. ve A. Köse (2010). “Türkiye’de Bölgesel İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi İle İncelenmesi”. İstanbul Üniversitesi, *İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 39, Sayı 1, 77-78.
- Canyurt, D. (2015). “Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’de Riskler”. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 48, 134-135.

- Çakran, Ş. ve V. Eren (2017). "Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması". Mustafa Kemal Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 14, Sayı 39, 1-30.
- Çalışkan, E. A. (2013). Mülteciler ve Sığınmacılar Hakkında İdarenin Görevleri-Yetkileri ve Yargısal Denetim. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi
- Çelik, N. B. (2015). "Türk Hukukunda Uluslararası Koruma Başvurusunda Bulunan veya Uluslararası Korumadan Yararlanan Yabancıların Hak ve Yükümlülükleri." İnönü Üniversitesi *Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 1, Özel Sayı*, 77-78.
- Dedeoğlu, S. (2016). Türkiye'de Mevsimlik Tarımsal Üretimde Yabancı Göçmen İşçiler. Mevcut Durum Raporu. Altan Matbaası, Ankara
- Deniz, A. Ç., A. Hülür vd. (2016). "Göç, Strateji Ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research. Cilt 9, Sayı 42*, 1077-1079. Volume: 9 Issue: 4 2 ŞubatFebruary 2016 www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
- Dinçer, Ö. (2012). "Oyunun Kuralı Değişmemeli", Dünya Bülteni, <http://www.dunyabulteni.net/servisler/haberYazdir/221066/haber>. Erişim Tarihi: 31.07.2012
- Ekici, S. ve G. Tuncel (2015). "Göç ve İnsan". *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 10-12.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi, Temel Eğitim Politikaları. SETA. Şubat 2016 Sayı: 153
- Ertan, K. A. ve B. Ertan (2017). Türkiye'nin Göç Politikası, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, *İktisat ve Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar, Cilt 1, Sayı 2*, 13-14.
- Erdoğan, M. (2016). Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler. Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ile Birlikte Yaşamının Çerçevesi. İstanbul

- Esen, A. ve M. Duman (2016). Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler. Wald Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı. İstanbul Aryan Basım.
- Günay, E., D. Atılğan vd. (2017). “Dünya’da ve Türkiye’de Göç Yönetimi.” Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, *İİBF Dergisi, Cilt 7, Sayı 2*, 37-40.
- Harunoğulları, M. ve D. Cengiz (2014). Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Analizi: Hatay (Antakya) Analizi. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
- [Http://www.ntvmsnbc.com/id/25384153](http://www.ntvmsnbc.com/id/25384153) Erişim Tarihi: 22.09.2012 “Suriyeli Mültecilere Üniversite Yolu”, /; Suriyeli Mülteciye sınıvsız üniversite”
- [Http://www.madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf](http://www.madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf), Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu, Erişim tarihi: 13.03.2014
- [Http://www.mhd.org.tr/images/yayinlar/MHM-1.pdf](http://www.mhd.org.tr/images/yayinlar/MHM-1.pdf) Erişim tarihi: 01.03.2017
- [Https://mülteciler.org.tr/suriyeli-mültecilerle-ilgili-dogru-bilinen-yanlislar/](https://mülteciler.org.tr/suriyeli-mültecilerle-ilgili-dogru-bilinen-yanlislar/) Erişim Tarihi: 28.06.2019, Mülteciler Derneği
- [Https://www.amnesty.org.tr/icerik/turkiye-65-yil-once-izmalanan-cenevre-multeci-sozlesmesine-koydugu-sinirlamayi-kaldirmalidir](https://www.amnesty.org.tr/icerik/turkiye-65-yil-once-izmalanan-cenevre-multeci-sozlesmesine-koydugu-sinirlamayi-kaldirmalidir). Erişim Tarihi: 08.08.2016
- [Http://www.gercek hayat.com.tr/roportaj/suriyeliler-hakkındaki-yanlanlar/](http://www.gercek hayat.com.tr/roportaj/suriyeliler-hakkındaki-yanlanlar/) Erişim Tarihi: 17.07.2017, Gerçek Hayat
- [Http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) Pdf Erişim Tarihi: 28.12.2014
- Karasu, M. A. (2018). “Türkiye’ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etkileri”. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, Cilt 14, Sayı 1*, 34.
- Karasu, M. A. (2018). “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri.” Hacettepe Üniversitesi, *İ.İ.B.F. Dergisi. Cilt 36, Sayı 2*, 59-60.
- Karataş, Z. (2017). “Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi”. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi 1 (1)*, 74.

- Kaya, İ. ve E. Y. Eren (2015). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Raporu, Seta Yayınları No: 55
- Kaya, S. (2016). Suriyeli Mültecilerin Türk İşgücü Piyasasına Etkileri. İzmir Ticaret Odası, Ar-Ge Bülten, 2016 Ocak-Şubat-Ekonomi
- Kaygısız, İ. (2017). "Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri." Friedrich Ebert Stiftung, Dünyadan.
- Kızılkın, Z. B. (2018). "Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Suriyeli Mültecilerin Dayanıklılığını Geliştirme Stratejileri." Özel sayı 1, 95-114. DOI: 10.19059/mukaddime.455169
- Kızmaz, Z. (2018). "Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç". Bitlis Eren Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 7, Sayı 2, 392-431.
- Kirişçi, K. (2000). "Disaggregating Turkish citizenship and immigration practices, Middle Eastern Studies". Vol. 36, No. 3, 1-22.
- Koçak, Y. ve E. Terzi (2012). "Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri". Kafkas Üniversitesi, *İİBF Dergisi*. Cilt 3, Sayı 3, 164-166.
- Korkmaz, A. (2016). Suriyeli Sığınmacılardan Kaynaklanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü. Akademik Hassasiyetler
- Koyuncu, A. (2016). Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler. Niyet Mi? Külfet Mi? Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıları ve Göç Ekonomisi Üzerine Bir Derkenar. İstanbul
- Kula, C. (2015). Uluslararası Belgelerle İltica Hukuku ve Ülkemizdeki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. Hukuk Gündemi, 2015/2
- Lordoglu, K. ve M. Aslan (2018). Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar. Çalışma ve Toplum, 2018/2
- Mannaert, C. (2003). New Issues in Refugee Research: Irregular Migration and Asylum in Turkey. The UN Refugee Agency (UNHCR) Evaluation and Policy Analysis Unit, Working Paper No. 89

- Mersin Üniversitesi, (2014). Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu. Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi
- Moralı, G. (2018). “Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar.” *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt 8, Sayı 15*, 1428.
- MEB, (2013). Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi. http://fethiye.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_10/02093016_scannedimage24.pdf, Erişim Tarihi: 26.09.2013
- MEB, (2019). Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü. Yeni Hükümet Konağı. Bitlis/Merkez
- Nurdoğan, A. K., A. İ. B. Dur vd. (2016). Türkiye'nin Mülteci Sorunu Ve Suriye Krizinin Mülteci Sorununa Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.
- Orhan, O. (2014). “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler”, Orsam Rapor No: 189, Nisan 2014, 18-19.
- Orhan, O. ve S. S. Gündoğar (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri. ORSAM-TESEV İşbirliği. Rapor No: 195. Ankara
- Orsam, (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri. ORSAM-TESEV İşbirliği. Rapor No: 195. Ankara
- Önen, C., G. Güneş, vd. (2014). “Bir Mülteci Kampında Yaşayan Suriyelilerde Depresyon ve Anksiyete Durumu”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Asos Yayınları
- Örselli, E. ve V. Babahanoğlu (2016). “Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi.” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 9, Sayı 43*, 2064.
- Özdemir, E. (2017). “Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye’ye Etkileri”. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, Sayı 3*, 117-120.
- Öztürk, S. ve S. Çoltu (2018). “Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri”. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt 7, Sayı 13*, 193.

- Rıbas-Mateos, N. (2005). *Migration, Welfare, and Borders, The Mediterranean in the Age of Globalization*. New Brunswick, NJ and London: Transaction Publishers
- Sandıklı, A. ve A. Semih (2012). “Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye”. Bilge Adamlar Kurulu Raporu. Bilgesam Yayınları. Rapor No: 52, 200-232
- Sağiroğlu, A. Z. (2015). “Türkiye’nin Yeni Göç Kanunu ve Göç Politikası”. *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
- Sayın, Y., A. Usanmaz, vd. (2016). “Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği.” *KMU, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31) 1-13, ISSN: 2147-7833
- Seydi, A. R. (2014). “Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 31, 267-305
- SYDV, (2019). Ahlat İlçe Hükümet Konağı. E-posta adresi: ahlatsydv@ilkposta.com.tr
Ahlat/Bitlis
- SYDV, (2019). Tuğ Mahallesi, Cumhuriyet Cad. Zemin Kat Hükümet Konağı. E-posta adresi: tatvansydv@hotmail.com.tr Tatvan/Bitlis
- Tanrıkulu, F. (2017). “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri”. *Liberal Düşünce Dergisi*, Yıl 22, Sayı 86, 132-133.
- Taş, Ö. ve S. Özcan (2018). “Suriyeli Göçmen Sorunlarının, Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi.” *Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt 7, Sayı 17, 48-50.
- Taşçı, F. (2009). “Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç”, *Kamu-İş*, 177-204.
- T.C. İçişleri Bakanlığı, AFAD, Suriyeli Misafirlerin Sağlık ve Diğer Hizmetleri Hakkında Genelge, 08/09/2013. Ankara
- T.C. İçişleri Bakanlığı, AFAD, Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında, Barınma Merkezlerinde Sunulan Hizmetler. 02/05/2014. Ankara

- T.C. İçişleri Bakanlığı, AFAD, Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması, 2017. Ankara
- T.C. İçişleri Bakanlığı, AFAD, Geçici Barınma Merkezleri, Eğitim ve Sağlık Hizmetleri. 15/10/2018. Ankara
- T.C. İçişleri Bakanlığı, GİGM, Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı. 30/07/2019. Ankara
- T.C. İçişleri Bakanlığı, GİGM, Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (8 İlde 11 Barınma Merkezi). 30/07/2019. Ankara
- T.C. İçişleri Bakanlığı, GİGM, Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. 01/08/2019. Ankara
- T.C. Resmi Gazetesi (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği, Tarihi: 22/10/2014, No: 29153, Yayımlandığı Düsturun Tertibi: 5, Cilt: 55
- Tümeğ, D. (2018). Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı/ Mülteci Algısı. Türksam Yayınları, Ankara
- Tümtaş, M. S. ve C. Ergun (2016). "Göçün Toplumsal ve Mekansal Yapı Üzerindeki Etkileri." Süleyman Demirel Üniversitesi, *İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 21, Sayı 4*, 1347-1348.
- TBMM, (2012). "Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu". Türkiye Büyük Millet Meclisi Web Sitesi, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 3-8.
- TBMM, (2012). "İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, "Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu".
- Tunç, A. (2015). "Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme". *Tesam Akademi Dergisi*, 29-63.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No.: 2709 Kabul Tarihi: 7.11.1982, http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2013).

- USAK, (2013). “Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye Sonu Gelmeyen Misafirlik”. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu & Brookings Enstitüsü, Karınca Yayınları, Ankara
- UMHD, (2014). Uluslararası Mülteci Hakları Derneği. <http://multecihaklari.org.tr/kavramlar/> (Erişim Tarihi: 28.12.2014).
- UNHCR, (2013). Sıkça Sorulan Sorular. Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler, http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/faq_-_turkish.pdf (Erişim Tarihi: 11 Kasım 2013).
- UNHCR, (2017). The Un Refugee Agency. Mültecileri Korumak, BMMYK Kıbrıs Ofisi.
- UNİCEF, (2013). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Birinci Kısım, Madde 1-20. http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html#art1 (Erişim Tarihi: 30.12.2013).
- Uzman, N. (2016). “Türkiye’nin Sınır Güvenliği Açısından Suriyeli Sığınmacılar Meselesi”. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 15, 144-146.*
- Uzun, E. (2016). “Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK’nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri”. *Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 62-63.*
- Ünal, S. (2014). “Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: “Öteki” Bağlamında Yabancı Göçmen Ve Mülteci Deneyimi” *ZtWt (Zeitschrift für die Welt der Türken), Vol: 6, No: 3*
- Yavuz, S. (2018). “Göçmenlerin Toplumsal Uyum ve Suriyeli Göçmenler”. *Diyanet, Aylık Dergi, Nisan, sayı 328, 25-26.*
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S., E. İslamoğlu vd. (2017). “Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma.” *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 2, 108-110.*
- Yılmaz, H. (2013). “Türkiye’de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler”. Mazlumder İstanbul Şubesi

- Yonca, A. V. (2014). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu, Mersin Üniversitesi, Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi,
- Yüksel, U., M. N. Bulut vd. (2014). ‘‘Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler’’ İnografik Rapor Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi Ankara
- YUKK, (2013). Kanun No: 6458, Kabul Tarihi: 04/04/2013
- Woods A. ve Kayalı N. (2017). Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul’daki Yerel Yönetimlerin Rolü, İstanbul Politikalar Merkezi.

EKLER**1- Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin Sayısı ve İllere Göre Dağılımı**

İller	Kayıt Edilen	Nüfus	%	İller	Kayıt Edilen	Nüfus	%
Adana	238.621	2.220.125	10,75%	K. Maraş	92.868	1.144.851	8,11%
Adıyaman	26.031	624.513	4,17%	Karabük	869	248.014	0,35%
Afyon	7.858	725.568	1,08%	Karaman	787	251.913	0,31%
Ağrı	1.092	539.657	0,20%	Kars	180	288.878	0,06%
Aksaray	3.068	412.172	0,74%	Kastamonu	2.397	383.373	0,63%
Amasya	742	337.508	0,22%	Kayseri	79.915	1.389.680	5,75%
Ankara	93.930	5.503.985	1,71%	Kırıkkale	1.640	286.602	0,57%
Antalya	1.816	2.426.356	0,07%	Kırklareli	2.700	360.860	0,75%
Ardahan	123	98.907	0,12%	Kırşehir	1.391	241.868	0,58%
Artvin	35	174.010	0,02%	Kilis	116.025	142.541	81,40%
Aydın	7.999	1.097.746	0,73%	Kocaeli	57.498	1.906.391	3,02%
Balıkesir	4.702	1.226.575	0,38%	Konya	109.127	2.205.609	4,95%
Bartın	156	198.999	0,08%	Kütahya	842	577.941	0,15%
Batman	22.418	599.103	3,74%	Malatya	28.297	797.036	3,55%
Bayburt	20	82.274	0,02%	Manisa	14.515	1.429.643	1,02%
Bilecik	596	223.448	0,27%	Mardin	87.553	829.195	10,56%
Bingöl	1.091	281.205	0,39%	Mersin	203.533	1.814.468	11,22%
Bitlis	1.041	349.396	0,30%	Muğla	15.332	967.487	1,58%
Bolu	2.654	311.810	0,85%	Muş	1.484	407.992	0,36%

Burdur	8.767	269.926	3,25%	Nevşehir	9.939	298.339	3,33%
Bursa	176.471	2.994.521	5,89%	Niğde	4.778	364.707	1,31%
Çanakkale	5.997	540.662	1,11%	Ordu	683	771.932	0,09%
Çankırı	550	216.362	0,25%	Osmaniye	51.268	534.415	9,59%
Çorum	2.638	536.483	0,49%	Rize	977	348.608	0,28%
Denizli	12.649	1.027.782	1,23%	Sakarya	16.486	1.010.700	1,63%
Diyarbakır	33.045	1.732.396	1,91%	Samsun	6.071	1.335.716	0,45%
Düzce	1.873	387.844	0,48%	Siirt	4.062	331.670	1,22%
Edirne	1.074	411.528	0,26%	Sinop	144	219.733	0,07%
Elazığ	14.009	595.638	2,35%	Sivas	4.069	646.608	0,63%
Erzincan	108	236.034	0,05%	Şanlıurfa	428.007	2.035.809	21,02%
Erzurum	1.117	767.848	0,15%	Şırnak	15.023	524.190	2,87%
Eskişehir	4.959	871.187	0,57%	Tekirdağ	14.637	1.029.927	1,42%
Gaziantep	450.207	2.028.563	22,19%	Tokat	1.014	612.646	0,17%
Giresun	179	453.912	0,04%	Trabzon	3.313	807.903	0,41%
Gümüşhane	109	162.748	0,07%	Tunceli	54	88.198	0,06%
Hakkari	5.252	286.470	1,83%	Uşak	2.365	367.514	0,64%
Hatay	439.032	1.609.856	27,27%	Van	2.147	1.123.784	0,19%
Iğdır	87	197.456	0,04%	Yalova	3.905	262.234	1,49%
Isparta	6.727	441.412	1,52%	Yozgat	4.544	424.981	1,07%
İstanbul	548.926	15.067.724	3,64%	Zonguldak	600	599.698	0,10%
İzmir	146.630	4.320.519	3,39%				

Kaynak: GİGM, 19.09.2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Gökhan TALU
Doğum Yeri ve Tarihi	Siirt / 01.07.1983
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Çukurova Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	Bildiri / Uluslararası Hakemli GÜRKAN, H., ÜNSEL, O., TALU, G., BARUT, C. (2017), Touristic Detination Of Bitlis Proviencie. International Conference on Multidisciplinary, Engineering, Science, Education and Technology (IMESET'17 Baku) Hosted by Azerbaijan Technical University BARUT, C., ÜNSEL, O., TALU, G., GÜRKAN, H. (2017), Organisational Justice Perception At Local Governments, Sample Of Bitlis. International Conference on Multidisciplinary, Engineering, Science, Education and Technology (IMESET'17 Baku) Hosted by Azerbaijan Technical University
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	<ul style="list-style-type: none">- Atatürk Üniversitesi, Memur (Satın Alma-Mutemet),- Bitlis Eren Üniversitesi, Tatvan Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, Öğretim Görevlisi
İletişim	0544 225 44 56
E-Posta Adresi	gtalu@beu.edu.tr
Tarih	25/09/2019